34.9.F.14

IOSEPHI GHISLERII ROMANI,

PHILOSOPHIAE, AC MEDICINAE DOCTORIS,

DE EIVSDEM MEDICINAE LAVDIBVS

ORATIO

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM ALEXANDRVM PERETTVM S. R. E. CARDINALEM VICECANCELLARIVM.

ROMAE,

Ex Typographia Antonij Zannetti. M. D. XCVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

34 10.F.14

ALEXANDRO PERETTO S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

Ioſeph Ghiſlerius S. P. D.

PRIMVS hic eſt ingenij mei partus, quem plurimorum acri~ribus quibuſdam ſtimulis in lucem adere impulſus tibi vni omnibus nominibus iure optimo deberi, Cardinalis Ampliſſime, è veſtigio ſtatui. Et profectò, ſi optio mihi integra fuißet, nunquam leuiſſimam rem grauiſſimis diſtenta negot.js viro offerre auſus fuißem. Verum quoniam eum me eſſe intelligo, qui tibi maximoperè addictus, ac obſtrictus natus ſim, non aſcitus, vel adoptatus; ita vt, vel in ipſo matris vtero detentum in tibi, atque excellentiſſimæ familiæ tuæ deditiſſimorum album me nomen dediſſe. ſtatutum habeam dum aui, & patris mei glorioſa in hoc veſtigia vrgere, ac honorificentiſſimum iſtud patrimonium tueri velim, quo, vt mihi nullum vnquam dignius, atque præclarius accidit, ita nihil potius fuit, vel antiquius, quàm illud omni ſtudio, omni obſeruantiæ genere colere, ac proſequi. Quocirca quando præſens Medicæ facultatis encomium eſſe mihi prælo committendum, ac publicis imprimendum typis mecum ipſe neceſſariò putaui, cùm vt nonnullorum meorum hortationibus haud quaquam eßem iniurius, tùm vt aliquibus, qui mecum in philoſophiæ ſtudio conficiendo concurrerunt, conſultò me omnium comitatu ſcientiarum egregiæ, diſciplinæ operam nauaße perſuaderetur: malui omnino dum tuo idem inſcriberem nomini apud omnes audaciæ mihi notam inurere, quàm apud te vnum hanc officij mei partem prætermittens ingrati animi, quo nihil vtiq. deterius terram procreare ſcitè Publius Mimus æſtimabat. Summus idem huius vniuerſitatis Deus, qui ſydera,

OLTARC

Lunam, Solem ipſum luminum parentem condidit, ac tutatur, faculam pię ſuis aris incenſam benigniſſimè amplectitur, ac mirificè diligit. Idem ab infimi vulgi quiſque lijs oblatis primitijs tantum omnino, & fauebat, & obſecundabat, quantum illuſtrium heroum, ac ſummorum principum. Atque vt diuinum omittam exemplar, ad quod licet quiſque pro viribus limare, ac informare ſedulò ſe debeat; huiuſmodi tamen eſt, vt vix cumulatè venerari, non dicam æmulari cuiquam ſit integrum. Cyrus Perſarum rex delatam vltrò ſibi ſitienti à ruſtico proprijs comprahenſam manibus modicam aquam regiè, & grata conniuentium oculorum ſignificatione excepit, vt, quod Alexander ille, cui Magni nomen rerum magnitudo geſtarum comparauit dicere ſolitus traditur, vt ſummi principis eſt maxima largiri, ita etiam minima non negligere, re ipſa comprobaret. Quibus omnibus, & ſingulari humanitate tua fretus ijs vnis ignota, qui vel mentem calamitate amiſerint, vel improbè ita humanitati omni nuncium remiſerint, vt homines eſſe deſierint; humanitati inquam veræ, ac ingenuæ nobilitatis germanæ, in qua vna, quaſi in Lydio lapide Principum, atque illuſtrium virorum virtutes examinantur, & percipiuntur; volui omnino, vt præcox iſte fortaſſe induſtriæ meæ fructus exponeretur, & quaſi ſpectaretur ad amplitudinis tuæ lucem; nimirum vbi ipſius fouebitur radijs nequicquam maturitatem omnem deſperabit. Plurima abs te mihi beneficia ceciderunt, quæ non modo epiſtolari breuitate digeri, ſed ne diſertiſſimæ quidem orationis concinna, & graui copia exhauriri poſſint, ac præter cætera ad ipſum Medicinæ ſtudium exacuendum, & excolendum, vt illud, de quo tibi Vrbs vniuerſa maximoperè debet, me quoque ſingillatim deuinciret, per te vnum proximè ſumptis doctoratus inſignibus mihi datum fuit perilluſtris, & excellentis D. Ioannis Cechij viri omni doctrinarum eruditione præſtantis, quo vno noſtrum æuum nullius inuidum ſuo iure gloriari, & efferri poteſt iugi conſuetudine frui, colloquijs doceri, doctrina erudiri, exquiſita methodo informari, abſolutiſſima praxi confirmari. Da igitur, vt abs te eodem, à quo, ceu à Sole radij, vel ab Oceano fluuij, in me omnia ſunt profecta beneficiorum genera, ad tantum cumulum præſens accedat, vt ſcilicet hilari, & grata fronte; quod à me mortalium omnium tibi de me egregiè merito deditiſſimo munuſculum exhibetur aſpicias, atque excipias. Vale.

BIBLIOTECA NAZ.

ORATIO

ORATIO DE MEDICINAE LAVDIBVS.

AVGVSTISSIMVM idem, ac prope diuinum, & vobis audiendi, & mihi dicendi argumentum ob oculos viciſsim verſatur, Auditores. Nimirum de Medicæ facultatis laudibus eſt dicendum; de eius inquam ſciẽtiæ laudibus, qua opifex immortalitatis, conditor animorum, huius vniuerſitatis è nullo ſemine excitatæ auctor, & imperator ſummus Deus; nihil omnino, vel ad gloriam præſtantius, vel ad emolumentum vtilius videtur mortalibus dilargitus; nihil, quod magis ſuæ quaſi felicitatis æſtu omnium in ſui admirationẽ animos abripiat, atque abſorbeat; nihil, quod in ſeipſo quaſi in propatulo, vel ſummi Dei effuſiſsimam largitatem in tàm egentiſsimos, & calamitoſos homines, quàm etiam diuino numini, ac muneri ingratos, vel, quod eiuſdem in mortales fœdiſsima primi parentis labe madentes, eoque nomine elementiſ obnoxios paternę comitatis, atque facilitatis ſpeciem æquè obijciat. Nihil denique, in quo tàm mirificè proiecto quodam quaſi impetu, & circumfuſo ſplendore ſcientiæ omnes diſtinctè colluceant, ita vt nõ modo ſuis, quæ nullis finibus coercentur, laudibus ſit admirabilis, ſed vna etiam ita omnium aliarum ſcientiarum præconia occupauerit, vt quæ omnium doctrinarum feliciſsimo concurſu, & comitatu ſepta ſuſpicitur auſpicatiſsimum poſtulet ingeniũ, in quod omnia ita confluxerint ſcientiarum omnium ornamenta cumulatiſsima quadam coaceruatione, vt vberrimè in ea concelebranda poſsint effluere. Vtinam, Auditores, inſigni iſto multiplicis cognitionis beneficio ſaltem fluentis horæ intercapedine vſurpato cohoneſtater, ac integrum eſſet, dum de diuinæ ſcientiæ præſtantia diſſero, tàm diſertam, & intimo artificio, ac nitore excultàm dicendi copiam aſciſcere, quàm intimè anhelat cupiditas, ſperarem certè medullitus, atquè in animi penetralibus abſtruſam erga diuinam ſcientiam beneuolentiam aliquo argumento expromere. Verùm Hylam (quod dicitur) me vocare optimè intelligo: non tamen par eſt ſtudij curſum detorquere: infantiſsima potius, quàm nulla prædicatione variæ huius, & exi-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

& eximiæ ſcientiæ laudes perſtringendas duxi, quippe quæ ab eo maximè exiguntur, à quo maximè coluntur. Quod ſi conferto illo, atque compreſſo dicendi genere præclariſsimis conatibus opportuno copioſa tùm verborum leporibus, tùm magnificis ſententiarum momentis eloquentia commiſto res haud quaquam agetur: nouiſtis tamen optimè in fictilibus vaſis theſauros fulgere, in ipſis obſcuritatis ſordibus pretioſa clareſcere, atque obnubilo cœlo Solis egredientem aſpectum fulgentiore quodam ſplendore dilucidius eniteſcere. Nobilis diſciplina ſuis fulta præſidijs ſua ſe ſuſtinet mole, atque ita omnes panegyricos, artificioſa encomia, facunda præconia, longiſsimo ſuperat interuallo, vt eloquentia ipſa, ſi de ea magnificentius, ac byſsinis illis, quæ Attaxerſis, & Cyri mater præcipiebat verbis loqueretur diuina ipſius ornamenta proſequi poſſet, non aſſequi, inchoare, non perficere, aggredi, non euadere. Id ipſum igitur, quod honorifico ſilentio venerari potius, quam vllo locupletis, atque illuſtris orationis ambitu complecti quiſpiam poſsit, quoniam interdum eſt commendandum, non omnino eſſe à ratione auerſum cenſui, ſi eam diſciplinam ad quā addiſcendam omni, quod dicitur, telorum genere, omni ingenij conatu ſum obnixus, ſtuderem, ſi non cumulata aliqua, ſaltem ſtudioſi animi obſide laudatione commendare, ne veluti alter Tantalus in infinitum diffuſaglorioſæ ſcientiæ vbertate, dum verſatur ingenium nullo vſu torpeſcat, ac crucietur. Curſim igitur nonnulla delibabo de Medicinæ cùm nobilitate, tùm vtilitate, quibus vtriſque, & fauere, & ſeruire tàm proprium eſt, quàm ingenitum. Ingratas veſtrum mentes Auditores, teretes, ac religioſas aures, vel nulla concinnitate elaboratæ orationi meæ adfuturas conſtantiſsimè pollicetur argumenti dignitas, quo nullum acroama lenius, atque iucundius in aures illapſum, & ſenſibus infuſum Auditorum animos demulcere, allicere, ac rapere ad ſe ſe conſueuit.

Et profectò cum ad ingenuam, & perilluſtrem Medicæ facultatis nobilitatem ingenij acies perluſtrandam defixo intenditur, atque acuitur obtutu, ſiue ſe ad ſui natalis vetuſtiſsimum ſplendorem referat lucem ipſam æmulatum, cum luce propagatum tot ſeculorum ſerie, quot perenni conſtantiq. viciſsitudine præextitere, quot præſenti fluentia connectuntur philoſophorum inſtanti, intelliget. Enimuerò non prius luminibus dignatum ſe eſſe immortalem Deum mortalis cognouit, quàm è veſtigio vbi, vel ſeipſum circumſpexit, vel alia omnia, quæ huius vniuerſitatis ambitu coercentur, & eadem, ſeque ipſum fluxæ, atque ad interitum properantis vitæ calamitatibus obiectum, elementorum iniurijs expoſitum, elanguido, & ægerrimo corpore cōſtare percepit, illico illius ergo beneuolentiæ, qua diuinum numen

erga homines, erga ſuos inquam perduelles exarſit, in pleriſque etiam glorioſæ huius diſciplinæ non obſcura lineamenta, & notas fuit conſpicatus. Nimirum in calamitoſam, & fœdiſsimam labem, ex puriſsima, ac felicitatibus omnibus vſquequaque circumfluente ingenita, & animi, & corporis immortalitate, atque innocentia delabentem, ac demigrantem hominem, non modo ſummis bonis diſpoliauit, ac abrogauit (neque enim par erat, vt impunè eſſet diuinum numen per ſuum ſcelus infenſum, & ſupplicio careret, qui non careret crimine, vel aduerſus eum non omnia conſpirarent, qui ab omnium conditore defecit) ſed ſquallentem, & ingloriam vitam ab ipſis lachrymis auſpicantem, cuius vniuerſum curſum præſtantiſsimus quidam Philoſophus morboſam periodum appellabat, continentibus periculis, moleſtijs, doloribus, ægritudinibus cõſtipauit; ita vt ſexcẽtis ærumnoſiſſimis mortibus præmeretur, atque excruciaretur, ante extremã, quæ, & ſpiritũ adimit, & oculos claudit. Huiuſmodi, & ſæuiora ſtipendia tabificum virus noſtri ſceleris promerebatur: noluit tamen diuinus artifex tàm inſigni artificio, tàm apta collocatione, & cohærentia operoſa mundi mole cõquiſitiſsimo ornatu extructa ad vnum hominem delicijs omnibus augendum, omni acceſsione, & corolario felicitatũ beandum calamitoſam noſtri conditionem commiſeratus, ita omnia incommoda quaſi eruptione facta, vſurpato communis ſyderis aſpectu, nos adoriri, vt mors ipſa ad auerſandos, & propulſandos tàm celeres, ac truces impetus expeteretur veluti apex, & meta votorum: noluit omnino, vt quæ hominis gratia ſunt effecta, hominis cauſa perderentur, voluit plurima incommoda plurimis commodis compenſare: nõ decebat tamen, vt ea nobis vltrò mancipata, obærataquè otioſi experiremur: ſed optimè etiam nobis videbatur conſultum, ſi eadem integrum eſſet, vel quaſi labentia præripere, fugientia vrgere, ad ipſarũ cognitionem pleno, ac laborioſo gradu contendere. Libuit igitur ſummo omnium ductori, vt in hanc lucem opis, & conſilij planè nudi educti diſciplinæ illius, quam Medicinam vocant induſtria, ſolerti labore, aſsidua agitatione, & inueſtigatione euaderemus, & iſthæc ipſa pręſtãtiſsima munera eſſent ingratis hominibus laborioſiſsima prius onera, quæ vnius iſtius facultatis præſidio (dum puriſsimi cryſtalli ritu receptam multiplicis cognitionis lucem ad noſtros vſus mirificè tranſmittit, & copioſiſsimi inſtar fontis immenſam propè innumerabilium rerum cognitionem hauſtam transfundit in omnium vtilitatẽ) aſsiduè leuare, ac quaſi excuſſo iugo propulſare, prohibereque liceat: ita vt ob parentalem humanitatis labem in hac continua aduerſarum rerum altercatione, quaſi in compedibus, & ergaſtulo detenti, nihil æquè ſecundũ, nihil iucũdum experiamur ac Medicinam,

quæ

quæ ſiue animum ſciendi cupiditate æſtuantem oblectare velimus, præſto omnium quaſi doctrinarum amictu circumueſtita adeſt, ſiue feſſum recreare, nulla tàm longinquo abſceſſu á noſtro aſpectu obliteſcentia, quæ ad ſui gratiam non aucupetur. Vtinam poſſem per alia omnia ſuarum quaſi laudum ſpatia excurrere, & euagari, ac temporis anguſtia non præcideret conſilium; mundi illum ſpectatorem, quem ſapientem appellabat Pythagoras vnum eſſe Medicinæ cultorem facilè oſtenderem, qui genmeam, & opulentiſsimam naturæ ſuppellectilem à noſtri cognitione ſemotam intra anguſtiſsimos, deuios, inacceſſos ſinus abſtruſam, & humatã ab auaræ quaſi naturæ manibus extorſit, non modo ad curioſos animi motus agitandos, ſi non ſedandos, verum etiam ad eoſdem ſuperſtites, atque incolumes ab imminẽtibus, & ingruentibus ægritudinum, quaſi inſidijs fouendos, & præcauendos, quod, vt vni ſingularius eſt, eò cenſendum eſt præclarius. Vetuſtiſsima igitur, vt eò detorqueatur oratio, vnde diſceſsit, eſt Medicinæ nobilitas, atque ab ipſis mundi incrementis longiſsima abeuntiũ, ac redeuntium ſæculorum ſerie ad noſtrum æuum ita continuata, vt non prius ſuauiſsimæ huius lucis vſura, quam præſtantiſsimæ ſcientię ſuorum bonorum opportunitate optimæ, noſtrarum calamitatum neceſsitate ſalutaris commodo, & bono frui cœperimus. Quòd ſi, vel nomine ipſo lucis, & nobilitatis, vt obſcuritatis, & ignobilitatis alterni ſunt recurſus profecto, vel cum ipſo nobilitatis primo ſatu Medicæ ſcientiæ nobilitatem elicitam, vel Medicinam ipſum nobilitatis nomen præueniſſe planè, Romanèq; eſt aſſerendum; ita vt præclariſsima ſcientia ſuo iure ipſa ſit quid nobilitate nobilius, doctrina eruditius, amore ipſo iucundius, atque amabilius: nimirum cum ipſa luce oriri eam voluit Deus, vt eandem æquè ac lucem coleremus, ac dum prima ob oculos verſaretur, ob eos ſcilicet, qui (quod Plutarchus aiebat) ita duces ſunt, & anteſignani amoris, vt nihil omnino adeo ad animum ſauciandum, & inflammandum equè valeat, ac aſpectus; prima etiam mentem noſtram quaſi arcem inuaderet, dum mutuus quidam in ipſa proponeretur, & amor nobilitatis, & ingenua quędam nobilitas amoris. Optimè iam vobis omnibus opinor, Auditores, comperta eſt, perſuaſaquè Medicinę nobilitas ab ipſo lucis exordio inchoata, & perfecta, vt dum pręclarorum virorum momenta rerum ſuis ponderibus examinantium acies acutiſsimas vulneraret, eorundem etiã ſenſibus omnibus infuſa animos conciliaret, in quos vehementiſsimè illaberetur, ita vt ſuo iure ſit affirmandum vnam ipſam tantum cęteris ſcientijs pręſtare, quantum viſus cęteris ſenſibus, ſol luminibus, prudentia virtutibus, atque vt ęditiſsimum, & clariſsimum hominis locum oculos, ita ſummum ſcientiarum faſtigium Medicinam

Plutarch. Sympoſ. li. 5. quæſt. 7.

tenere

tenere ſit vtique cenſendum: quod ita egregiè intellexerunt maiores noſtri, vt non Rhetoricæ artis inuentorem Empedoclem, non Dialecticæ Zenonem Eleatem, Eth*icæ Socratem, naturalis Philoſophiæ, ſiue Gymnoſophiſtas, ſiue Magos, ſiue Græcorum aliquem, non Sphæræ Archimedem Syracuſanum, Aſtronomiæ Atlantem, Dialogorum Platonem, vel Alexamenem; non Muſicæ, ſiue Tubal Hebræum Lamech filium, ſiue Anphionem; Poeticæ Moſen; ſolutæ orationis Pherecydem Syrum; Grammaticæ Epicurum; Architecturæ Cain, & Tubal, quorum primus oppidum, alter tabernaculum condidit, Picturæ apud Aegyptios Gygem Lydium, apud Græcos Pyrrhum Dædali filium, fingendorum ſimulachrorum rationis Prometheum; non auri ipſius, in quo quærendo adeo ſemper omnium hominum deſudauit induſtria Cadmum Phœnicem; non aliarum denique diſciplinarum, & rerum primos auctores Deos ſunt opinati, ſed ſolum Medicæ ſcientiæ primam originem à diuinitate manaſſe non modo fama percrebuerit, ſed certiſsima opinio omnium animis inſederit. An fortaſſe, quòd tantum alijs ſcientijs præſtare videbatur Medicina, quantũ æterna interituris, corpori animus, Deus ipſe mortalibus? vel quòd ſummum opus ſummo debebatur artifici, & ſingulare beneficium, vel vni Deo, vel vni diuino ſpiritu afflato homini? vel quia, in quo omniũ virtutũ magiſter Deus ſe ſe nobis pleniſsima manu effudit, in eo etiã planè, & plenè à nobis ſit recognoſcendus? Medicinam igitur ad omnium morborũ, quaſi phalanges, ad noſtrũ corpus demoliendum admotas, ad omnium denique impreſsiones comprimendas, atque frangendas à ſummo cœlo, ceu ponte demiſſo ad cõmune hoc ſollicitudinum diuerſoriũ, & mortis hoſpitiũ delapſam; vt quæ de omnibus benemereretur, omnium animos arctiſsimè ſibi obſtrictos deuinciret, ac dum vnius occupatio omnium otio ſeruiret, omnium etiam otia vnius ſtuderent, ac deberentur laudationi. Medicinam inquam igitur, ſiue Hebræi, ſiue Aegyptij, ſiue Græci olim bonarum artium ſtudijs florentes omnes populi diuinum eſſe munus ſunt opinati. Primi enim Adam diuinitus edocto adiudicant. Alteri ipſius potius cultori, quàm auctori Mercurio. Tertij Apollini, & Aeſculapio eiuſdem ſcientiæ peritiſsimis. Prætereo Oſirim Aegyptiorũ regem ob huius ſcientiæ peritiam pro Deò habitum & cultum. Mitto Machaoni medico, quem Deo æqualem libro quarto Iliados appellat Homerus à Meſſenijs fato functo anniuerſaria ſtata, ſollemniquè cæremonia oblata ſacrificia, nuncupata vota, eiuſquè filios Nicomachũ, & Gorgaſum Reges deſignatos, ac renuntiatos. Prætereo Hippocrati eoſdem habitos, & decretos honores, quos Heroi Herculi; Galenum ipſum à nonnullis pro Deo cultum, ſi Euſebio Cæſarienſi credamus.

B Omitto

Euſeb Cæſarienſis li. Eccl. hiſt. 5. cap. vlt.

Omitto huius generis alios quàmmultos: neque enim ſunt omnia, quę ſuppeditantur intexenda. Ad Medicinæ inuentum redeo: fuit igitur huiuſmodi, vt conceperit diuinitatis opinionem; quæ excitata opinio ab ipſo lucis exordio, vt conſtans perſiſtat in inſtituto oratio virtute præſtantibus hominibus perſuadebit, tàm antiquum eſſe Medicinæ inuentũ, quàm diuinum, atque homines in ipſa veri Dei ignoratione, quaſi in miſerrima nocte ſordeſcentes; Medicinã tamen ab altiſsima illa cœli regia, & beatarum mentium concilio in infimas iſtas ædes ærumnarum nomen dediſſe conſtanter ita fuiſſe arbitratos, vt verum auctorem, ac Deum neſcientes hominibus impiè diuinitate ab ipſis donatis arrogarint, vel diuinis etiam ipſius peritiſsimos mortales ſint honoribus proſecuti, quod porrò quàm turpe eſt, tàm eorum pœniteat, pigeatquè, qui tanto beneficio, vel vti noluerunt, vel maluerunt abuti. Illud igitur ſit exploratiſsimum primum mortalium parentem medica ſcientia humanæ vitę tutiſsimo aſylo, & muniтiſsima arce á ſummo Deo fuiſſe inſtructum, inde per manus traditã, & quotidie magis ſtudio, ac diuerſornm labore excultam.

Cæterùm iam gratiſsimum veſtrum hoc ſilentium, Auditores, antiquiſsima Medicinæ ſobole aliqua ex parte delibata videtur poſtulare, vt ad nobilitatem cognitionis in ſcientijs ſummoperè expetendam delabatur oratio. Quæ nobilitas ita in hac eminet diſciplina, vt non tàm proprium ſit elementis in ſuis ſphęris, neque grauia eſſe, neque leuia, poſſe circulari, & mutua quadam viciſsitudine alia euadere, ac intorqueri in alia. rebus naturalibus materia, & forma conſtare; meteorologicis gigni, vel ex vapore, aut ex exhalatione, quantum ipſi in vna omnium rerum cognitione, tamquam in proprio regno conquieſcere; non tàm denique proprium ſit infinitis indiuiſibilibus in vno illo Philoſophorum continuo exiſtere, omnibus lineis à circumferentia circumductis centrũ petere, ſub obliquo, ſiue Zodiaco Mathematicorum circulo Planetarum motus cõſtari, in mare fluuijs omnibus influere, ſurſum leuibus, deorſum grauibus omnibus ferri, quàm omnibus ſcientijs, vel ab hac vna facultate prodire, vel in hanc vnam admirabili quadam conſenſione, atque connexione concurrere, & commigrare, vt quemadmodum ex varijs modulatè canentibus vocibus mollis quidam, & iucundiſsimus ex plurium numeroſa illa vocularũ flexione concentus efficitur; ex fidium, lyræ, organorum coniuncta agitatione, modò graui, & conciſa; modò acuta, & crebra; modò inflexa, & media ſuauiſsima quædam ſymphonia, atque harmonia ad rapiendas. & demulcendas aures conciliatur; ex varia cœleſtium orbiũ conuerſione, & motu, quo viciſsim ita alij rapidiſsimo curſu; nõnulli oppoſito; alteri obliquo; alij remiſſo, ac tardo cientur, vt diuerſis circumuo-

cumuoluti polis ſibimetipſis videantur reluctari: aptiſsima tamē extremis quaſi eundem in cadendo ſonum referentibus ex diſsimili illa concordia collocatio,& cohærentia partium à toto, atque admirabilis quędam naturę vis,& intelligenda,& ſuſpicienda proponitur. Ex ipſa elementorum diſſymbola proprietate, ſymbola combinatione tàm opportuna ſuppetit corporum naturalium generatio,& mixtio. Ex temporum in anno cōficiendo quatripartita mutatione tàm multa terræ munera,& commoda ſuppeditantur. Ex ſtata denique, conſtantiquè diei,ac noctis periodo tàm rata,& appoſitè partita diſtributio ad animalium ſalutem diutius propagandam deriuat,& proficiſcitur; tantum bonum,& commodum in medium partitum recognoſcitur,partim ad defatigatas vires reficiendas,partim ad vegetiores,alacrioreſquè nos reddendos ad omnia cùm obeunda,tùm ſubeunda negotia; ita omnino ex ſcientiarum omnium feliciſsimo nexu in hac facultate conſtruenda abſolutiſsimum,& diuinum quid effloreſcat, atque eluceat, rurſuſquè ex vnâ ipſa concinens, & congruens quidam mortalium neceſsitati diſciplinarum,atque vtilitatum omnium congreſſus manet,ac obueniat,ita vt,ſi quæ ſcientia excogitari poſsit, in qua encyclopedia illa Græcorum, ideſt orbis omnium ſcientiarū aduertatur,hanc vnam eſſe Medicinam ſuo iure ſit affirmandum.Et profectò par erat,vt quæ ſcientia naturæ eſt feliciſsima miniſtra naturā, ex diſsimili rerum concordia interuallis iuncta diſparibus temperatum,& opportuno quaſi ambitu comprehenſum quid elicientem ęmularetur dum in ſeipſa,quaſi in orbe incluſis ſcientijs omnibus ab earū circūflexo ambitu pręclariſsima quęquè homini per momenta pereunti pręſidia,& opem ferentia eximeret, atque doceret,vel quæ vnâ omnium corpora omnibus tuetur,ac tutatur adiumentis,eadem etiā, vt circulum omnem abſoluiſſe,& omne,quod dicitur tuliſſe punctum videretur,animum ſcientijs omnibus aleret, ac illuſtraret. Scientias igitur omnes Medicina quaſi ferax,& opimum ſolum ex ſeſe fundit, Auditores. Et primò peritus Medicus eſt,dum congruè voces connectit,ſuæquè mentis enunciat conceptus Grammaticus.Eloquentiſsimus Orator,dum ordinatè,ornatè,copioſè, eleganter, eruditi ingenij fœtus litteris mandat excudendos ad publicum cōmodum, quod ita appoſitè,concinnè,& cumulatè à nonnullis cùm Græcis,tùm Latinis fuit actum,vt profectò verborum,ac ſententiarum ornamenta in ſuis emiſsis libris vſurpata ſuo iure ità certent cum exquiſitæ,& planè reconditæ doctrinæ eruditione,vt propè diuinum quid redoleant; præterquàm quod hic miſſas facio aſsiduas Medicorum conſultationes, quas collegia vocant, in quibus præter grauiſsima ex diſciplina deprompta præcepta ſtudioſè elaboratam, & elucubratam quandam

etiam profitentur eloquentiã, ita vt verè in ijs illam inuenias facultatem, quam Rhetorum, ac Oratorum princeps Tullius copioſè loquentem ſapientiam appellabat. Dum quæquè diuidit, inuenit, diſtinguit, diffinit, iudicat, rerum veritates indagat, intellectum ipſum, & rationem ratione moderatur. Contradictoria, oppoſita, contraria, ſubcontraria, ſubalterna, ambigua, antecendentia, conſequentia, & alia huius generis diſtribuit, ac inueſtigat, vera ſecernit à falſis, de omnibus rectè ratiocinatur, acutiſsimus Logicus; ita verò Logicus eſſe debet, qui medicinam profitetur, vt Medicũ, qui ipſa careat, tamquã voraginem eſſe fugiendum, noſter aſſerat Galenus. Dum ſedulo motus, & exortus ſyderum, quod emolumentum, quod detrimentum humanis poſsint corporibus communicare perquirit, Aſtronomus: facultas verò Aſtronomicæ adeo medicinæ conducit, vt, qui ipſa omnino careat, vix Medici nomine dignus ſit cenſendus, cum abſque ea, neque prædicere, neque curare cum ratione queat, quod ſępiſsimè, omiſſis alijs auctoribus, noſter Hippocrates in libro de aere, aquis, & locis repetit, ac exaggerat: non modo enim pharmacis propinandis fortibus, venæ ſectioni, & alijs medicamentis nonnulla ſunt ſuſpecta tempora, vt ſolſtitia, ęquinoctia, & alia multa; verum etiam quàmmulti morbi, ex cœleſti cauſa in hominibus generantur, vt ex eclypſibus, & Martis cum Saturno coniunctione, & alijs, quæ licet poſsint noſtris corporibus ægritudines communicare, ſedulus tamen, & eruditus Medicus, dum non ſit Aſtrônomiæ ignarus, facile eas precauere, & euitare poteſt; vt optimè Ptolemęus de eiuſdẽ diſciplinæ vtilitate loquens, teſtatur. Mitto cœleſtia ſigna, quę ſingillatim noſtris pręſunt membris: nimirum Aries capiti, & faciei; Taurus collo; Gemini brachijs, atque humeris; Cancer pectori, pulmonibus, ſtomacho; Leo cordi, ventriculo, iecori, dorſo, & coſtis poſterioribus; Virgo inteſtinis, & fundo ſtomachi; Libra renibus, femori, atque natibus; Scorpio genitalibus, vuluæ, matrici, ano; Sagittarius femori, atque ſubinguinibus; Capricornus genibus; Aquarius cruribus, tibijſquè; Piſces pedibus pręeſſe traduntur. Silentio inuoluatur ſingillatim quamlibet Planetam nonnullas corporis partes regere. Sic Sol caput & cor, Mercurius linguam, & os; Saturnus ſplenem; Iupiter epar; Mars ſanguinem; Venus renes, & genitale ſemen; Luna Stomachum ab Aſtronomis gubernare traduntur. Prętereo à duodecim cœli domibus diſtributum noſtrũ corpus. Sileo quantum Lunę varij aſpectus, congreſſus, affectiones, tùm ad ſalutem, tùm ad perniciem humani corporis pertineant; ex quo vno Poetę ipſi, qui pretioſam veritatem falſo contegunt mendacio Dianam venatricem fingunt, eamquè ſuis ſagittis ſæpiſſimè homines de medio tollere ſcribit Homerus, cum vna, quod Aſtronomi referunt

Galenus de conſtit. art. med. c. 9.

ferunt

ferunt inſtar ſpeculi ſit, quod omnium Planetarum lumina à ſe depellens in nos iaculetur. Ex quibus omnibus facile quiſpiā colligat, atque vt exploratiſsimū habeat, cum cœleſtia corpora lumine, motu, influxu in hęc inferiora agant, ac plurimū omnino cùm ad viciſsitudinem generationū, tàm ad alternanda, temperanda, fouendaquè corpora ſublunaria poſsint, vt ex hoc vno tàm vtique ſcitum, quam tritum ſit Ariſtotelicum illud, *Sol, & homo generant hominem*; non modo ſummoperè conducibilem, ſed neceſſariam eſſe Aſtronomiam medicinę. Dū ventos, anni conſtitutiones, pluuias, cometas, & huius generis meteorologica alia, quę vt ſecunda ęgritudinum inſidias ab hominibus naturę ſponte ad eas propendentibus propellere, ſic aduerſa in earundem, quaſi ſcopulos poſſunt appellere non mediocri meteorologicorum peritia poſſet. Dū ex varijs regionibus diuerſa in cōmune cōmodum accerſita congerit, earumquè diſtinctos ſitus facilè rimatur quò ab alijs diſtributè, partim calida, partim frigida, partim tēperata excerpat, eximius cenſendus eſt Geographus, & Coſmographs. Dū pulſuum ad numerū dimenſiones metitur Muſicus. Dū ędiū molitur ſalubres ſtructuras, quibus quęquè ſint ventis, cui aeri exponenda docet, peritiſsimus architectus. Dum, vel omniū morborū numeros, vel cuiuſuis ęgritudinis certis inuadentis periodis interualla, & accuratè dies illos ad verè prę ſagiēndum neceſſarios, quos criticos, decretorios, indices, & contemplabiles appellant medicè ſupputat, & quęquè ſymptomata, quaſquè criſes quaſi calculo ſubducto viciſsim inter ſe ſe collata, & numerat, & aduertit leui ſaltem aliqua, ſi non cumulata Arithmeticę cognitione, neceſſe eſt vt ſit inſtructus. Dū prętérita perſcrutatur, vt pręſentibus opituletur, & maiorum inuenta pręſentibus connectit, vt optimo habito delectu optimè laborantibus cōſultat, non exigua hiſtoriarum cognitione, quam vitę magiſtrā & veritatis lucem ſapiens quidam appellabat florere eſt dicendus. Dū rimatur corporis naturalis principia, cauſas, affectiones, & huius generis alia Philoſophus. Vbi genus ſanorum omniū, quod ſuum eſt pręcipuū obiectum, fluxiſſe à ſummo illo ductore, atque fundatore (qui vt ab omni ſceleris cognatione longiſsimè eſt ſecretus, ita vnus eorū tabificum virus poteſt eluere, eorum inſitas ſtirpes, non modo aliqua ex parte excindere, ſed penitus euellere) ſecum ipſa attentius reputat, atque ab ijs, quę intuetur ad ea, quę aſpectu noſtro diffinito cernere nō licet intelligenda aſpirat, Theologus euadit. Iuris prudentiam, quam ſuo iure rationis filiā finxere maiores noſtri, omitto, vt eam, quā omnibus, qui ętatem ad ratum, & certū quaſi perpendiculum, ac normā traducere velint, non modo maximoperè conſentaneā, ſed neceſſariā eſſe, nemo mentis compos vereatur, prętérquā quòd Tullius nō modo

benè

bene dicendi,ſed etiam ſciendi eruditiſſimus auctor eandem ita Philoſophiæ arrogat,vt ex intima Philoſophia depromptã,& iugiter hauriendã aſſeueret,& iure optimo : quo pacto enim leges ij tradere potuiſſent,qui naturę leges ignoraſſent? ex intima inquam Philoſophia ingenua medicę facultatis alumna, quę ita à Medicis ad ſuam facultatẽ limandam,& perficiendã fuit inueſtigata,vt quemadmodũ margaritam ſine pretio,& ſplẽdore;viuũ animal ſine animo nequeat quiſpiã naturaliter inuenire,ita omnino verum ſine Philoſophia Medicum nulli par ſit effingere. Omnes igitur ita in ſeipſa, quaſi in egregiè cælato,atque tornato annulo pretioſos lapillos ſcientias mirificè cõtractas,& colligatas oſtentat Medicina,vt præclariſsimũ illud naturę miraculi nomen adeptũ in gemma quadam Pyrrhi Epirotarũ regis annulo illigata artificiũ nouem Muſarũ choro diſcurrentibus, & ſerpentibus maculis diſtinctè in ea inſculpto ſuperare videatur,atque veluti in leuiſſima re,nulliuſquè vſus maximum,& ſingulare quid viſa eſt effeciſſe,ita in pręclariſſima quid ipſo maximo maius,admiratione admirabilius procreaſſe,ſit vtique cenſendũ,in quo tamquam in pretioſiſſima pyxide,non vnã Homeri Iliadẽ, vt in Darij opulentiſſimo ſcrinio effeciſſe traditur Alexander Macedo, ſed ſuos omnes abſolutiſſimè cõgeſtos theſauros collocaret;ita vt iure optimo doctiſsimus Porphyrius eandẽ,non ſingularium,ſed vniuerſaliũ ſcientiam appellarit.

Iuſtin. in proemio ff. in fine. Veſter,Iuriſconſulti,Iuſtinianus,cuius ſingula verba ſunt pręgnantia, ſingulę ſententiæ ſunt leges omnium,affirmet ſcientiarum parentem; *Quintil. declamat.* 108. Quintilianus ſacram rem nuncupet ; grauiſsimarũ auctor ſententiarũ *Caſſiod. li. 6. epiſt. variarum.* Caſsiodorus vnam affirmat medicinam excellere,ac eminere inter vtiliſſimas res,quas ad neceſſitates mortaliũ leniendas , ac tollendas diuina tribuit natura. *Tiraquel. c.31. de nobilitate.* Tiraquellus facundiſsimus,non modo iuriſperitus,ſed pulcherrimarum rerum ſcriptor,Medicina nullã omnino doctrinam vtiliorem,magis neceſſariam,magiſquè conducibilẽ hominibus traditam fuiſſe aſſerat; *Lucian. de Medico abdicato.* Lucianus appellet Deorum doctrinã; *D. Hieronym. ſuper Iſai. c. 38.* Diuus Hieronymus Dei opus. Quo eodem laudationis genere pluribus ante ſęculis mortalium omniũ ſapientiſſimus , non à Pythiæ oraculo habitus,vt Socrates,ſed à ſummo Deo effectus Salomon vſus fuerat. *Eccleſ. 39.* *Altiſsimus* (inquit ipſe) *de terra creauit medicinam, & vir ſapiens non abhorrebit illam*. Nolo temporis anguſtia preſſus in huiuſmodi alijs exaggerãdis laudationibus,tùm ex ſacris litteris,tùm ex varijs auctoribus depromptis diutius immorari. Nolo immoderatius veſtra facilitate abuti:non ero tamen ita ſuſcepti argumenti dignitati iniurius, vt Homerum,alijs prætermiſſis teſtibus , tacitum omnino abire ſinam ;qui vt iugiter conſueuit pauciſſimis maxima complectens, ita de Medico loquitur:

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Medicus enim vir multis æquabilis alijs. Et alibi:

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων ἀνθρώπων.

Medicus autem quilibet ſciens ſupra omnes Homines.

Homerus lib. 11. Iliados.

Homerus lib. 4. Odyſſea.

Vnus igitur Medicus tamquam Prometheus alter omnes omnium ſcientiarum fórmas induit, ac diuina illa Platonis harmonia gaudet, ita vt, quod Tacitus de Oratore inquit, huiuſmodi eum eſſe debere, vt quemadmodum miles omnibus armis inſtructus in aciem, ſic ipſe omnibus diſciplinis eruditus in forum prodire poſſit, tanto verius, quãto ęquius de Medico ſit affirmãdum; tantoquè inquã omnino ſit verius, quãto charior eſt vita fortunis, atque homines remedijs magis, quàm facundæ orationis oſtentatione, & ex morbis euadunt, & valetudinem tuentur. Ecce igitur vobis iàm, Auditores, à me ſumma tantum copioſiſſimi argumenti faſtigia curſim perſequente, ſi non expreſſa, leuiter ſaltem adumbrata venuſtiſsima glorioſę diſciplinæ imago omnium doctrinarũ, quaſi pigmentis nitens ad educendam, & cõflandã expletam quandã vnius quadratę, & ad coronidem, quod dicitur ductæ ſcientię formam. Videtis iam maris inſtar medicinam in omnes ſcientias influere, ab omnibus recipere. Videtis quàm quaſi certatim luculentiſſimam vnam facultatẽ aliæ omnes ingenuę facultates ſtudeant inſignire. Et profectò decebat vni ſcientiæ quaſquè alias ſingillatim ſua pendére, & conferre quaſi tributa, à qua vna earũdem eſſent prima iacta fundamenta, atque excitata initia. Nimirum cùm rationi, tùm ſenſui ipſi ſummè conſonum videtur ſcientiarum omniũ exordia à Medicina ducta, & auſpicata fuiſſe, ab ea inquã, quæ vt affatim, aſſiduequè mortalium incommodis conſulat, quæquè inueſtigauit cõmoda, atque inde maturitatem quandam nactas quorundam ſingularium fuiſſe ſingulares ſcientias effectas. Verũ vt magnę laudi vertẽdum eſt Medicinæ egregias huiuſmodi, quaſi filias produxiſſe, ſic viciſſim ijs tàm ſingularis, & præclariſſimę matris filias eſſe magnificum planè ſit, atque glorioſum. Aequum igitur erat, vt eam ornarent omnes, à qua non modo ſua omnia eſſent ornamenta mutuatæ, verũ etiã ipſius beneficio hominum ingenia in earundem laborioſa inueſtigatione, & ſtudio robur, firmitatem, conſtantiã contrahunt, ac tuentur; ita vt non tàm referre gratiam, quàm petere; non tàm vetus beneficiũ diſſoluere, quàm nouo videantur obſtringi, & duplici quaſi verſura facta vetera congiaria, non modo compenſare, ſed nouis cumulare. Regium ſanè, ac regia ſcientia dignum eo frui imperio, vt dùm ſumma quęquè maximoperè ſunt ipſi deuincta, maximoperè adhuc de ijs poſſit be-

Cornelius Tacitus, dialogo an ſui ſæculi Oratores antiquioribus concedant.

ſit benemereri; ita vt dū referre gratiā velint beneficio ſe nouo obſtringant,vetere non abſoluant. Cæterum non modo Medicina aliarum ſcientiarum eniteſcit ornatu,ſed vna ipſa ſibi vni adiudicata tàm immenſa rerum cognitione excellit,vt alias diſciplinas tamquā Oceanū fluuios abſorbere,vnaquè plura alijs omnibus ſimul connexis,& comprehenſis ſcire, & callere videatur, ita vt ſuo iure exactiorū iudiciorū calculis, inter alias bonas artes ipſa veluti totum quid inter partes emineat.Quò factū fuit,vt nodoſum baculum manu comprimentem Aeſculapium antiquitus depingerent,vt ſcilicet indicarent Medicinā tàm multiplici eſſe,& cognitione,& difficultate obſtructam,atque circumplexam,vt eam non niſi longiſſimo experimento, ac ſtudio cuipiam aſſequi integrum eſſet. Quid enim, vel operoſius, vel illuſtrius excogitari poteſt, quàm vnum hominē vnius beneficio facultatis, ita omnia naturæ arcana patefacere,obſcura illuſtrare, vt nihil tàm ſit in abditiſſimis terrę cauernis humatum, & ſepultum; in imis maris vadis,atque alueis immerſum,intrà animaliū corpora abſtruſum,quod idem ex auarę,quaſi naturæ manibus erutum, effoſum, extortum in communis ſyderis aſpectum, atque vſurā non proferat ad hominum miſeram conditionem ſubleuandam,& in ſuauiſsimæ ſanitatis libertatem aſſerendam?Hinc tot humanæ vitæ pręſidia ex metallis,quæ ſeptem pręcipuè chymici ex numero planetarū aſſerunt,auro,argento, ære,ferro,plūbo,ſtamno,argētouiuo;tot alia ex alijs,ſiue metallis innatis,cuiuſmodi ſunt variæ æruginum differentiæ,vt ſunt raſiles, ſcoleciæ,ſiue vermiculares,ſanternæ,ſiue chryſocollæ, ceruſſæ, quas vſtas ſandyces appellant;ſiue ab ijs in fornacibus artificioſè ſecretis,cuiuſmodi ſunt Stomoma, ſiue acies, flos æris, ſquama æris, ſcoriæ, diphryges,raminę,helcyſma,lythargiros, chryſitis, argyritis, molybdena,quę plumbago & galena appellatur. Ex alijs,quæ in ijſdem ſublimatur cuiuſmodi ſunt Cadmiæ differentiæ,vt botrytis,onychitis,Placodes,Zonitis etiam appellata,oſtracitis,Pompholyx,& ſpodium: ex medijs inter metalla,& lapides,cuiuſmodi ſunt ſulphur,antimonium, pyrites,quem Marcaſſitam vulgo appellant, calamina, zaffera, magneſia,& alijs huius generis,quæ velle numeroſius percenſere,neque tempori, neque loco, neque egregiè veſtrum omnium in me audiendo facilitati eſſet conſentaneum.Hinc metallico prætermiſſo argumēto,vt alia nonnulla breuiter,& celeriter percurramus,quæ Medici hominum ſaluti proſpicientes ſubtiliter perſcrutantur, tàm magna,tāquè præclara emolumenta ſumuntur ex pretioſis quàm multis lapillis,vel intra animalium corpora retruſis,cuiuſmodi eſt lapis bezoar, intra caprę ſylueſtris apud Indas inteſtina abditus ad venena necanda,vel lapis,qui in Tiburonum piſciū capitibus, quibus Indarū quoque

que Mares affluunt ad nephryticos dolores ſedandos; Actites in aquilarum nidis,ſine quibus aquilæ, vt inquit Plinius haudquaquam parere poſſunt. Allectorius in gallorum ventriculis deliteſcens ad lętitiã,alacritatẽquè pugnantis cordi conciliandã,cuius gemmę porten toſam quaſi inſitam naturã Milonem Crotonienſem feliciſſimè,ac ſępiſſimè fuiſſe expertum antiquiſſimas teſtari hiſtorias,idẽ prodit Plinius. Lapilli in naſcentiũ hirundinum ventriculis,qui epilepſiæ,quod etiam os de corde cerui collo appenſum efficere, ſcribit Arnaldus de Villanoua obſiſtere traduntur. Lapides quidã,qui in ſtomachis quorundam animalium portentoſæ cuiuſdam magnitudinis teſtudines referentium,quæ apud Indas Caimanes,vel Ligures appellant,atque vt plurimum fluuiorum ripas dicuntur incolere, qui ijdem lapides quartana febri laborantium temporibus admoti,eandem ab ægroto, vel penitus abolere,vel ſaltem maximoperè leuare dicuntur. Sinodõtides in cerebro piſcis Sinodontis,quem hodie dẽticem vocamus,qui ad dolorem colicum præſertim laudatur. Draconites, ſiue draconrias,qui è cerebro draconum haberi traditur, ac poculis aduerſus venena dicitur imponi,vel alius lapis,qui in rubetæ,quem bufonem vocant capite reperiri refertur, cui proprium eſſe tribuitur venena depręhendere,venenis enim pręſentibus colorem eundem mutare nonnulli teſtantur,& his ſimiles alij,vel intra viſcera terræ,vt lapis Hęmatites,Iaſpis,Phrygius,Gagates,Smaragdus,Sapphirus, Hæmatiſtus, Moroxus Thyites Ophitis,Memphites,Ametyſtus, Hyacinthus, Topatius,Chryſopatium,Beryllus, Selenites, Adamas ipſe; quibus omnibus licet auarus ſæpiſſimè in ſui exitium abutatur: Medicus tamẽ, cuius ingenij acies non falſo ipſorum ſplendore perſtricta hæbeſcit, ſed intimè diligentius naturę hæc miracula, & prætia in terrę cauernis,deuijs,ac preruptis montiũ rupibus deliteſcẽtia intuetur,vimquè elicit ex ijs à ſummo effectore traditam ad noſtram, & incolumitatẽ retinendam,& ad morbos tollendos: ſic gemmarum iſtarum nonnullæ ſtomachi,& vulnerũ dolores ſedant;alteræ grumoſas diſcutiunt cõ cretiones in muſculis; alię gurgalionem inflammatum ſanant;aliquę genuum tumores flatuoſos,& diuturnos curant; quædam ad venena, ac ictus venenatos ex vino potæ laudantur, ab epilepſia pręſeruare, Veneremquè prohibere ſcribuntur;nonnullæ carbunculos extinguere,Veneris ardorem,& ſudores cohibere frontis,& linguæ dolores ſedare, ruptas membranas cogere, atque oculorum ſordes abſtergere, eorumquè excreſcentias inhibere referuntur.Cæterę diuerſa ſingillatim præſidia diuerſis afferunt morbis,quorum copiam vberrimè tradunt Galenus, Auicenna; Aegineta, Plinius, & alij multi. Prætereo margaritas, & corallia maris, alioſquè fluuiorum lapides Medicinæ

Plin. lib. 36. cap. 21

Plin. lib. 37. cap. 10.

induſtria hominum ſaluti non mediocriter conferentes. Sileo varias ſalium differentias. Quæ ex aquis generantur, quorum ſalutarē vſum velle aſtatim percenſere, eſſet vel authores deſcribere, vel volumen ædere. Quid de immenſa propè arborum, fruticum, herbarum varietate dicam? in quibus non ſtipitem ſolum, ſed folia, cortices, fructus, ſemina, liquores, ſuccos, virgas, flores, gummas, lachrymas, qualitates omnes actiuas, & paſſiuas; odores, ſapores, colores, raritatem, denſitatem, celeritatem, tarditatem, duritiem, mollitiem; quæ, quibus temporibus ſint excerpenda, ac demetenda, quibus condenda vaſis, ad quem locum quæquè, ſiue opacū, ſiue apricum, debeant vergere; cuncta Medicis tàm optimè perſpecta, quàm neceſſariò. Miſſas facio varias aromatum, & odoratorum differentias, diuerſos diuerſarum terrarum vſus, vt Rubricæ, Sinopis, Fabrilis, Lemniæ, Samiæ, Selinuſiæ, Chiæ, Cimoliæ, Ampelitis, Creticæ, Armeniæ, Eretriæ, Meliæ, Pignitis. Taceo multorum mellium, vinorum, oleorum, aliorumque huius generis liquorum genera diuerſa. Prætereo inueſtigata etiā quammulta ex ipſa terra remedia; ex ipſis aquis, quarū tàm fructuoſū vſū eſſe, ex Hippocrate libro de humidorū vſu, & alijs auctoritatibus, rationibus, atque experientijs oſtendit doctiſsimus Cardanus, vt variè administratas poſſe varias, imò ferè omnes ex humanis corporibus ægritudines depellere affirmet; vt fortaſsè non immeritò Pindarus ille, cuius ob decora animi ornamenta ſolis ædibus pepercit Alexāder, dum Thebas excinderet aquam omnium rerum optimam in hymnis ceciniſſe videatur. Superſedeo enumeratione balneorum, ſiue artificialium, quæ olim inter ſummas habebantur delicias, ſiue naturaliū, quorum quædam ſunt nitroſa, altera ſalſa; alia aluminoſa; aliqua bituminoſa; nonnulla ſulphuruleta, omnia denique, vel terris, vel ignibus, vel metallis permixta; quæ vniuerſa diuturnos, & maximè contumaces affectus, vlcera, dolores, tumores, ſiue per ſudorem, & inſenſibilem tranſpirationem, ſiue per vomitum, deiectionē, atque vrinā ſummouere, quotidiana docet experientia. Silentio inuoluantur omnia quatrupedum, auium, ſerpentium genera, piſces marini, lacuſtres, paluſtres, fluuiales, littorales, ijquè, qui ſaxis affixi vitam omnē traducunt; animalia, quæ vocant inſecta, ſiue ex animalibus generis eiuſdē naſcantur, ſiue ſponte naturæ; vt ex rore, qui frondibus inſudat, ex cœno, ex fimo putreſcente, in lignis, in excrementis adhuc intra animātem contentis, in excretis, ex virentibus folijs, in fœce vini, in pilis animalium, in igne ipſo: nam, & beſtiolas in medio igne pennatas in Cypro inſula naſci, ac ætatem degere ſcribit Ariſtoteles. Quid referam vnum eorundem partes omnes exquiſitè expendere, ſiue internas, ſiue externas, ipſas ſaliuas, ſudores, ſpumas, ſanguinis, lactiſquè differentias,

Cardanus quodā de aqua libello.

Ariſt. li. 5. de genera. anim. c. 19.

rentias,

rentias,vrinas,ſtercora ipſa,vt ex ſtercore (quod dicitur) aurum colli-
gere verè dicatur Medicina;locos,quibus naſcuntur, quibus aluntur;
ex quibus omnibus,qui infauſta valetudine quatiuntur, quaſi ex aſpi
rantibus, & arridẽtibus naturæ donis Medici exculti beneficio tantã
hauriunt vtilitatem, quanta à me dici, à vobis intelligi minimè poſ-
ſit. Quid referam infinitas pulſuum differentias? Quàm ferè innume-
ros acutiſſima quadam ſubtilitate Medicorum ingenia, ac inter ſe ſe
diſſidentes pulſus excogitarunt? Quàm non modò re ipſa,ſed nomini
bus diſcrepantes? Hinc pulſus magni,mediocres,parui,celeres,tardi,
languidi,molles,crebri,rari,duri,imbecilles,æquales,ordinati,inordi-
nati,rhythmi,pararhythmi, intermittentes, intercurrentes, deficien-
tes, prominuli,tenſi,vndoſi,vermiculares,formicales,caprizãtes,ſer-
rini,ſpumoſi,tremuli,palpitantes,hæctici,ſtrepentes,vibrati,quos alij
ramoſos,& arcuatos vocant; ſpaſmodes,ſiue conuulſorij,myuri,quos
modò reciprocos,modò anonymos,modò decinentes appellant; re-
miſſi,repreſſi,vno ictu bis ferientes,& his ſimiles alij,ex quibus pluri-
ma preſagire,conijcere,& ſcire liceat Medicis, quorũ induſtriæ, quaſi
firmiſſimo adminiculo hominum ſalus nititur. Quàm diligenter va-
rias in ijſdem perpetua ferè ſerie mutationes ex ætatibus, anni tem-
poribus,regionibus,exercitationibus,balneis,ſiue frigidis, ſiue cali-
dis, cibis,vino,dolore,reliquiſquè plurimis,quæ ſexdecim integris li-
bris noſter mirificè tractat Galenus,etiam aſſiduè Medici aduertunt?
Quid referam excretorum omnium,ac pręcipuè lotiorum diſcrimina
in colore,ſubſtantia,triplici ſedimento,ſcilicet nubecula, ſuſpenſo, &
hypoſtaſi,alijſquè permixtis,vt bullulis,ſpuma,pure,pituita,ſemine,
grumo,ſanguine,calculo,filis quibuſdam inſtar capillorum,arenis,ru
bris, flauis, albis, quarum duæ primæ à renibus,poſteriores à veſſica
prodire traduntur; pinguibus nonnullis; punctis tamquàm olei di-
uulſis; furfuri,vel craſſiori farinæ, vel ſquamulis ſimilibus; caruncu-
lis renum exulceratorum inditijs; & alijs,quæ attentiſſimè inſpicien-
da,percipiendaquè ſunt à Medicis illis,qui non malint exitio, quàm
vtilitati eſſe mortalibus: ex qua vna ſingulari diligentia in omnibus
notãdis rebus Apim vetuſtiſſimum medicum multoculum, Aeſcula-
pium barbatum maiores noſtros finxiſſe arbitror: ex quo etiam vno
Ariſtoteles (quod plurimi quoque authores identidem efficere ſolẽt)
ſæpiſſimè libris præſertim Politicorum,vbi prudentiæ exemplum ve-
lit afferre à Medico ſimilitudinem aucupatur. Quid varia ſalutis &
mortis in morbis ſigna,atque iudicia? Quid ſolutionum illarum di-
uerſitates,quas Cryſes vocat? Quid morborum,atque ſymptomatum
innumeras diſſimilitudines loquar? Quid venena? quę licet ad interi-
tum mortalium effecta videantur: ijs tamen ſæpiſſimè Medici ad vi-

tam ſouendam, ad necem prohibendam, vt alexiterijs vtuntur: ex quo vno D. Chryſoſtomus laudandæ medicinæ, & Medicos efferendi occaſionem præſertim arripit. Sic caro viperina in theriaca eſt optimũ venenorum alexipharmacum, Auicenna in cura icteri propinat arſenicum. Sacculi ex eodem, vel auripigmento in tempore peſtis in regione cordis geſtantur ad vim tabificam arcendam, virus extrahendum, & prauos abſumendos vapores. Cantharides, quæ veſſicam naturę cuiuſdam infeſtiſſimo inſtinctu exulcerant: eaſdem tamen aliquibus commiſtas medicamentis illius morbos corrigere, inquit Galenus. Rhododendrum, quam alij neruium, & lauri roſam appellant, mulis, canibus, aſinis venenum, epota ex vino ſerpẽtium morſibus eſt remedium. Emplaſtrum ex aſpidibus, quod inquit Aetius, articulorũ affectiones, & coxendicũ reſolutiones curat, & alia huius generis, quę conſulto relinquo plurimum vitæ ſecuritati conferentia reddita medicamenta. Sat ſit breuiter iſthæc pauca perſtrinxiſſe, ex quibus alia multa quaſi ex magnifico veſtibulo ædium reliquam ſtructuram vobis liceat conijcere. Quid de ipſorũ antidotis dicam? Quid de medicamentis, quæ amuleta vocant? Quid referam nullis vnquam exanthlatis laboribus defatigandum Medicorum ſtudium, vt nihil omnino eſſet, quò ſua inueſtigatione non pertingeret, ex nouę illius orbis partis nuper repertæ, quam Americam vocant regionibus ad medicinam augendam ſimplicia indagatã, Salzaparillam, radicem ſaſſafras, lignum Guaiachum, Chinæ radicem, Contrherbam, Scorzonerã, Mechioacan radicem, quam Indum Rhabarbarum vocãt, Tabaccũ, Carduum, quem vocant ſanctum, Guacatan, Ambragriſum. Herbã quandam, quam Ioannis Infantis ab inuentoris nomine vocant, quæ vulnera omnia ſanare dicitur, aliaſquè plurimas herbas, gummas, olea, lactes, ligna, radices, lapides, aliaquè in iiſdem Indarum regionibus inuenta, vt eundẽ omnino ſciẽdi finem Medici ingenium faceret, quẽ natura mundi, ſoléquè ęmulatũ vniuerſã ſua luce colluſtraret. Quid denique commemorem non modò animalium omnium, ſed humani corporis anathomen; quàm ita, vt ita dicã omnem diſcerpit, ſecat, incidit, indagat, vt tàm exteriorum partium, quàm latentium viſcerũ ſingillatim actiones omnes, vſus, connexiones, figuras, temperamenta, naturas, facultates, nutritiones, accretiones, alimentorum iiſdem partibus influentium (vt cum Medicis loqui pergamus) appoſitionẽ, agglutinationem, aſſimilationem, & huiuſmodi cętera mirificè edoceat, humani inquam corporis anathomen, in cuius fabrica ita diuina eniteſcit ſapientia, vt vnam Dei librum ſapientiſſimus quidam appellarit; quippè quę tàm admirabili eluceat artificio, vt non modò partes princeps, ſed leuiſſima quęquè egregiè eius, qui ea ſapientiſsimè eſt mo-

D. Ioann. Chryſoſto. in Gen. homilia 7.

Galen. lib. de Theriaca ad Piſonem.

Aetius ſermo. 15. cap. 15.

eſt molitus ſummam conteſtentur excellentiam. Nulla oſſa, cartilagines, ligamenta, tendines, fibræ, membranæ, carnes, adipes, vertebrę, articuli, villi, ſpiræ, medullę, nerui, muſculi, venę, arteriæ, pelliculæ, velamina, foramina, tunicæ, glandulæ rami, ſpondyli, cauitates, ſinus, radij, vaſa, ſuturę, trunci, propagines, ductus, orificia, ſitus, partes, lobi, plexus, tubercula, & huius generis alia ſparſim, ac diſpoſitè per vniuerſas corporis partes effuſa non modò coaleſcentia, & ſuturarũ compagibus inſerta, commiſſaquè; ſed ſingillatim ingenio ſecreta ſuis ponderata momentis ſunt, quæ hominum ingenia admirabili artificio non ad ſe ſe rapiant, ac maximoperè non exagitent. Optarem mihi ſtudioſius liceret partes omnes noſtri corporis partitè ſi non exprimere, leuiter ſaltem adumbrare; atque vt natura, quaſi in ſui operis abſolutiſſimo epilogo in hac humani corporis fabrica præclariora, quæquè congeſſit, abſolutiſſima amplificauit; ita ex hoc eodem diuino compendio globum quendam dolatè machinari, atque conficere facultas mihi ſuppeteret, in quo tantam naturæ maieſtatem in hoc opere collucentem, non circino, amuſſi, aut perpendiculo deſignatam, & fabrefactam, ſed vno immortalis Dei verbo, ac manibus excitatam; inde exiguo ſemine in mulieris vtero propagatam, in has ędes, in hęc mortalia ſpatia diuinitus ad ipſam informandam animo demiſſo, vt ad immortalia humanę vitę, quaſi ſtadio confecto contẽderet: facilè profectò vnicuique perſuaderetur hac duntaxat cognitione medicam facultate feliciſſimam eſſe; atque vtique quiſpiã intelligeret nullum horologium tàm multis ponderibus, angulis, intervallis, ſtylis, typis, diametris, ſemidiametris, lymbis, lineis, cellulis, arcubus, rotis, & hujus generis ſexcentis, tàm concinnè, variè, numeroſequè conflatum: nullam nauim tàm multis velorum, antennarum, rudentium, fiſtularum, muralium tormentorum, remorum, anchorarum, aliorumquè innumerorum, ſiue nominum, ſiue rerum differentijs, operosè eſſe elaboratam. Nullam Rempublicã tàm varijs magiſtratuum differentijs inſignitam, quàm eiuſdem humani corporis fabricam, tàm eximio compactam, & coagmentatã artificio, quàm diuino. In vno capite quàmmulta nobis obuia fiunt; capilli, cuticula, cutis, pinguedo, membrana carnoſa, pericranium, periſtión, caluaria duplex, dura meninx, tennis meninx, connexio, figura, magnitudo, pondus, corpus calloſum, ventriculi, ſpeculum, plexus choroides, eminentiæ maiores, eminentię minores, venæ, arteriæ, nerui, ſpiritus animales in corpus omne effuſi, variæ ſuturarum, & oſſium differentiæ, ſenſus exteriores, ſenſus communis, imaginatio, diſcurſus, memoria, ratiocinatio, & plura alia, quæ ſingula ad ipſarum ſingularia beneficia percurrenda ſingillatim longiſſimam expeterent orationẽ.

Quam-

Quàmmulta in thorace, in artubus ob oculos verſantur. Quàmmulta prætermiſſis principibns partibus oculorum exquiſita ſtructura, aurium flexuoſis meatuum ſinibus, cæteriſquè alijs in vno cernũtur admirabilia digitorum motu quatripartito, in quibus ſolum triginta articulos, ſingulis articulis quatuor tendines adnumerat Galenus libro primo de vſu partium. Sed Oceanum in infinitum diffuſum ſum ingreſſus, neque illud velle tranſmittere eſt conſilium. Sunt iſthæc omnia nullo non dico, vel lectiſſimo verborum delectu, ſed ne acutiſſimæ quidem mentis proſpectu metienda, Auditores, huiuſmodi, vt diſertum quemque Rhetorem pedem referre, ac prius ferè dare manus, quàm conſerere præſtantiſſimarum copia laudum, & eminus, & cominus quaſi circumuentum cogant, ſuſpiciendaquè potius tacitè mẽtis occulta commentatione, ac admiratione, quàm vulgarium verborum ambagibus, aut inuoluenda, aut minuenda quiſpiam, non tàm ſui ingenij imbecillitate abiectus, quàm rei magnitudini obiectus intelligat. Tàm multiplici itaque cognitionis comitatu ſepta eſt Medicina, vt nec tàm multis vndiquè collectis floſculorum amœnis ſuccis vllum examen apum liqueſcere, aut vlla cœleſtis iris colorum illuminata varietatibus ſplendeſcere ſit cenſenda.

Eſt igitur Medicina omnium quaſi ſcientiarum Minerua ex capite Iouis, id eſt à ſummo Deo infra lunam depreſſa, vt periclitantibus hominibus proſpiceret. omnium hæc eſt Amalthea donorum, atque inſtar Homerici illius Achillis clypei humanarum, diuinarumquè rerum notionibus diuinitus inſculpta. Ecquis ab vna ſcientia plura exigat? Quis ſibi ipſi plura aueat? Quis erit, vel in tanta copia ſic inops, vel in tanta gloria ita inglorius, qui medicinæ laudes omni non oratione modò, ſed cogitatione ſuperiores non efferat, nôn creberrimo, & ſermone, & agitatione vſurpatas celebret, ac admiretur? De vberrima Medicæ facultatis cognitione iàm nonnulla attigimus, plura prætermiſimus, quod grauiſſimis quibuſquè argumentis vſu venire conſueuit, vt non modo aliqua affigere ad facundam eloquentiam oſtentandam, verum plurima prorſus detrahere dicenti ſit neceſſe ad auditorũ moleſtiam euitandam: at medicina commune eſt beneficium, excubias vna aſsiduè peragit ad omnium ſoſpitatem communiẽdam, ſuis cuiuſquè corpus vallat, ac obſepit prẹſidijs. Par igitur eſt, vt omnes beneficio affecti beneficia prædicent. Quẹ ego tacitus prẹterire temporis anguſtia cogor, vos vobiſcumetipſi reputate: quiſquè tacitus de ſui ingenij viribus periculum in feliciſſimæ facultatis laudatione faciat; quiſque ſelectiſſimis quibuſque argumentis præcellentiſſimam diſciplinam proſequatur. Ad Medicinæ obiecti nobilitatem ſtrictim attingendam potius, quàm perſoluendam feſtinat oratio; quo tranſa-

ἔτο omnes nobilitatis partes; quas præcipuè quęquè exigit ſcientia delibaſſe mihi videbor atque ad egregias vtilitates (quod me pollicitum eſſe non ignoratis) ex eadem Medicina in hominum vitam deriuantes progrediar.

Medicinæ igitur obiectum eſt humani corporis robur, vel cuſtodire, vel ab eodem morbos excutere. O' auſpicatiſſimum hominis præſidem; animalis ſcilicet diuino animo prædiri; rationis (quam lucē, & lumen vitæ diſertè dicendi magiſter Tullius appellat) compotis. Hominem itaque Medicina, & admirabili rerum cognitione cumulat, benèquè valentem tuetur, ægrè corrigit: hominem inquam; illud videlicet animal; quod magnum Dei miraculum appellabat Mercurius Triſmegiſtus; paruum mundum, & rerum omnium menſuram Pythagoras; mortalem deum Plato; omnium rerum epilogum Iamblicus; quoddam omne Plotinus; quo Abdala Saracænus rogatus, quid inter Dei opera maximè præſtaret, nihil eſſe admirabilius reſpōdit; præter idem, nihil in terris magnum Fauorinus aiebat; vetuſtiſſimus Zoroaſtes cum diu ſecum agitaſſet præſtātiſſimi animalis excellentiam exclamaſſe dicitur. O' magnum audacis naturæ miraculum. Hominem Apoſtolus imaginem, & gloriam Dei vocat. Vnicum con- 1.Corin.2.
ſtitutum regem eorum, quæ ſunt in terra; vnicum habere liberā poteſtatem ad malum, & bonum; terrenum eſſe, & cœleſtem; temporalem, & immortalem; viſibilem, & intelligibilem; ſpiritum, & carnem, & alia multa vni ſingularia eſſe doctè inquit Damaſcenus. Vnum Damaſc.
cœlum, & terram eſſe inquit D Auguſtinus, cum corpus à terra, ani- lib.2 de or
mum à cœlo ſortiatur; vnum ad totius idem Trinitatis imaginem ef- thod. Fid.
fectum; vnumquè in hoc mundo, quaſi aurum in fornace aurificis c 13.
poſitum dicebat. Admirabile viſibilis creaturę theatrum; & cœleſtē Aug. li.1.
in terris creaturam appellat Diuus Ambroſius. Omnem creaturam retractat.
aſſerebat Diuus Gregorius, qui idem, illud diuinarum litterarum de Lib.12. de
hominem dictum aſſerit: *Excelſior eſt cœlo, profundior inferno, longior* Trinit. ac
terra, latior mari. Ariſtoteles, modò animalium omninm ſapientiſſi- Serm.6. in
mum; modò prudentiſſimum; nonnunquam ciuile, & œconomicū; Euang. S.
diuinitatis maximè particeps; ingenio, atque cogitatione plurimum Matth.
valens, alijſquè plurimis his ſimilibus inſignis animalis præclariſſi- Ambr. E-
mas dotes perſequitur. Qui plura? Homo inquam eſt medicinę ob- xamer.lib.
iectum, in cuius naturam Dei Verbum, hoc eſt, de Deo Deus, natu- 6.cap. 1.
ra præſtantiſſimus, poteſtate maximus, auctoritate ſummus, æuo Ac enarra
ſempiternus coiuit, ac delapſus eſt: cuius vnius animus rerum om- tione 1. ad
nium cauſas longè, latèquè perluſtrans; rerum initia, progreſſiones, Horontia-
proprietates; plurima de herbarum, ac ſtirpium natura, vi, ac pote- nū in duo
ſtate; animantium motu, reptatu, inceſſu, volatu; auium cantu; pi- loca cap 1. Geneſ. Greg. ſup. Ioan.c.2.

ſcium

ſcium mobilitate; gemmarum, ac metallorum ortu; fontium, & fluminum perennitate; omnia vtilitate magna; dignitate pręſtantia, difficultateq; non vulgaria percurrens; cœleſtium corporum agitationem; ſyderum, ſiue errantium, ſiue inerrantium ortum; aſtrorum magnitudinem, lumen, progreſſionem, congreſſionem inueſtigans haudquaquam terra contentus nullis expletur, niſi vno felicitatibus beatiſſimis, cogitatione ſuperioribus circumfluente Deo. *Feciſti* (inquit D. Auguſtinus) *nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* Animal inquam illud, quod ad ſui ſimilitudinem effecit Deus, quod quodammodo (vt ita dicam) Deum ſacræ litterę

Pſal. 81. appellant. Ego dixi Dij eſtis; quod vnum procreatarum rerum omnium ſiue corporearum, ſiue incorporearum, horizontem aiebat eſſe ſapiens quidam; cui vni eſt proprium cum plantis vegetare, ſentire cum brutis, intelligere cum Angelis; figuram ſolum rectam, & celſam obtinuit, quæ cœleſtes igniculos, & ſemina diuinitatis ſuę teſtarentur, omnium eſt animalium temperatiſſimum, quod tribus præſertim præſidijs inſtruxit natura, quæ cæteris animalibus denegauit; ratione ad inuentionem, ſermone ad auxilium, manibus ad perfectionem; ad cuius partium corporis proportionem omnia referunt architecti; ita vt verè, qui ſeipſum noſcat omnia ſcire ſit dicendus, cum in ſe rerum omnium habeat ſimulachra. Poſſem cum Mundo hominem conferre, & in illo omnia tam cœleſtia, quàm ſublunaria, cùm ſimplicia, tùm mixta corpora expreſſa facile indicare; ſed longius ſanè proueheretur oratio, quàm, vel ipſius termini, vel veſtra facilitas poſtulent. Ex celeberrima glorioſiſſimi obiecti nobilitate vnuſquiſque florentiſſimæ facultatis ſummam facilè arguat, & colligat nobilitatem: tale nimirum vnumquodque eſſe conſueuit, quale illud, circa quod verſatur. Ex quibus luce clarius pateat ſibi ipſi illum probro eſſe, qui honeſtiſſimam diſciplinam improbet, dignitati, ac laudi; qui laude, atque honore proſequatur, cum ille inhumanus, immanis, ferus, ita immemor beneficij, quo ſic aſſiduè ſtipatus ſit, ac circuniectus, vt dùm ipſius obliuiſcatur, eiuſdē improbè prius memoriam, quàm ſenſum deponat. Iſte gratus, moratus, qui immortale beneficium, quibus poſſit compenſet, & eo ipſo, quòd habet aliquam referre videatur gratiam illi facultati, qua nihil omninò nobis in vita ſtudioſius, ac beneficentius ſuppetat; quippè quæ in ſecundis rebus pręſidium, in aduerſis ſolatium; in dubijs conſilium afferat, dùm incolumitati, ac ſaluti noſtrę picta in omnibus remedia; in floribus, atque delicijs auxilia permixta aſſiduè, quaſi explicato ſinu omnibus ſubijciat. O' precioſiſſimum humanæ vitæ theſaurum, qui hominē chariſſimam ſummi artificis poſſeſſionem, immunem ac

integrum

Integrum ſuſtines, omnibus,& ornamentis,& adiumentis adauges. O ſcientiam pręclariſſimo dignam obiecto. O obiectum pręclariſſima dignum ſcientia. Decebat profecto, vt, quæ diſciplina omnia nouit eius cauſa noſceret, cuius cauſa omnia ſunt effecta,& princeps obiectum principis eſſet ſcientię, ac ad immortalitatem effectus homo vni ſubiaceret immortali muneri. Digna ſanè, vt quemadmodũ præter vnum hominem diligit, adiuuat neminem, ſic eundem præter illum humana prorſus delectarent nulla, atque in hac vna, non vt ſæpiſſimè Agamennonem Homerus, ſed ſummum Deum ποιμένα λαῶν, iugiter recognoſceremus, ac prædicaremus. At vnum hoc argumentum, vel ab alijs ſeiugatum, ita frugiferum, ita immenſam propè dicendi ſegetem ſubminiſtrat, vt nihil æquè ſit dolendũ, quàm eſſe intra modici temporis anguſtias, & ingenij limites perſtringendum. Clitellæ planè boui, quod dicitur, ſunt impoſitæ: æquo tamen animo ferendum, quod nequeam effugere. Deteſtabilius fuiſſet illud prorſus deſeruiſſe, quàm ieiunè,& exiliter attigiſſe.

Nobilitatis omnes partes ſcientias illuſtrantes in medica facultate maximoperè admirabiles breuiter inſinuauimus Auditores, ad vtilitatem eiuſdem iam deflectenda eſt oratio: quæ profecto huiuſmodi eſt, vt ſiue priuatam, aut publicam, ſiue corporis, vel animi, pacis, aut belli ſummas quaſquè vtilitates cum ea conferamus nõ modo ipſam non ſuperare, ſed ne longiſſimo quidem interuallo exequare optimus quiſque ſentiat æſtimator, quippe quæ huiuſmodi ſit, vt eoſdem omnino aculeos, atque igniculos omnium animis naturæ ſponte ingeneret, quos vitæ ipſius propagandę inſitus amor. Grauiſſimi integerrimę huius veritatis arbitri conſtituuntur, locupletiſſimi teſtes producuntur ipſa natura, naturę parens Deus; ſinguli quiquè homines. Enimuero, ſi naturam ſpectes nullibi gradum facias quin non dubia, ſed certa impręſſa veſtigia cernas innumerarum vtilitatum, quæ ex ipſa tamquam ex capite,& fonte cęterarum ferè omnium quoquo verſum non modò incorporum, ſed in animorum ſalutem effunduntur, ita vt nihil æquè velle profiteri, & conteſtari videatur ac immenſos glorioſę ſcientię fructus, nihil æquè, vt ita dicam prenſare, & auere, quàm vt quiſquè in ſuo ingenio quaſi in vrna,& monumento in tam felici bono effuſæ naturę gloriam condat. Quid enim aliud ſibi vult naturam omnem, ita vna eſſe hac ſcientia ſegmentatam, & quaſi vermiculato emblemate contextam, vt, quod luculentè inquit Plinius, non modo culta loca, ſed ipſa etiam horridior ſolitudo ſit medicina, quàm, cum omnino tàm ſalutari beneficio, ita homines cumulatos occuparit, vt ne quidem conniuere poſſint quin illico oculi in medicinæ beneficia incidant, vt ſcilicet ita prorſus in hoc colendo munere defixi adhære-

Plinius li. 24. cap. 1.

ſceremus,vt cum vix ad alia animum detorquere liceret,vel in vno cę tera omnia recoleremus,vel vnum aliorum omnium ſummum celebraremus. Non tàm profectò egregiè ſigillum vniuerſum ceræ imprimitur,quàm naturæ ferè omnia bona in hac facultatę conſpiciuntur expreſſa,vt fortaſſe in omnium animos egregio bono potiundi ardentiſſima cupiditas non per cuniculos irrumperet,ſed palam gratiſſimè illaberetur, ac quaſi hęreditatem à ſacra illa omnium parente natura nobis traditam adiremus;hęreditatem inquam,vt ea bona,quæ noſtri cauſa ſunt cōparata,in quibus ita ſedulo elaborauit, vt quæ in ſeipſa nequiuit ſubminiſtrare bruta ipſa docuerit,vt ab ipſis homines peterent. Hinc ęnematis ſalutarem vſum ab Ibi Aegypti volucre roſtro aluum perluente ad ciborū onera reddenda didicimus. Venę ſectionem,quam in febribus, ac omnibus ferè morbis creberrimè, & ſaluberrimè vſurpamus ab Hippopotamo accepimus arundine acutiori ſtipite prædita ex vena cruris ſanguinem extrahente quantum ad oppreſſum, & humorum,& ciborum ſarcina corpus leuandum, vulnere inde cœno obducto ſufficiat. Chelidoniæ vſum ab hirundinibus ea pullorum oculis naturæ impulſu edoctis medentibus. Dictamum herbam extrahendis ſagittis opportunam à ceruis eo telo confoſſis, ipſius eſu illud euomentibus, ab iiſdem Cinarem herbam ad venena deuorata necanda comedentibus,Origanum à Ciconia, Hederam ab Apris, Fœniculum ad oculorū caliginem abſtergendā à ſerpentibus, iuncū paluſtrē à gruibus,annuū ipſo faſtidiū purgantibus;ad idē helxinē herbā à gallinaceis,& alias huiuſmodi mortaliū infeſtis, & infau-

Plin. li. 8. cap. 27. ſtis morbis apprimè cōſulentes,quæ à Plinio vnà ſunt collectæ ab animalibus accepimus, vt præſtantiſſimū medicæ facultatis, & glorioſū naturæ, imo non naturæ, ſed diuinæ gratiæ munus numeroſius, & illuſtrius redderetur. Nullum Auditores, tàm variè conchyliatum periſtroma,tàm multis conſpicuum regium diadema margaritis, ita diuerſiculor camaleon,tygris,vel panthera tàm inſigni macularum varietate reſperſa, inter gemmas Panchrus, quæ omnibus ferè colori-

Plin. li. 37 cap. 10. bus conſtare ab eodem Plinio ſcribitur tàm multis illita, & variata coloribus cernitur, quàm multis, diuerſiſquè medicam facultatem iuuantibus,ac ornantibus natura conſerta eſt, & circumſcepta.Et planè iure optimo decebat, vt illa maximè ſufficeret, quæ maximè conducerent,atque illarum præſertim copia afflueret, quarum eſſet copioſa neceſſitas, & eadem natura,quæ vnis hominibus nudis in nuda humo primo die ærumnis expoſitis nihil niſi edoctis ſcientibus ſæua viſa fuerat nouerca,cum animalia cætera omnia ſtatim in lucem educta edocuerit, quæ ad propriam ſalutem propagandam, ac tutandā ſunt neceſſaria in hoc vno diuino munere comis,ac benigna eſſet mater,

ter, ſummaſquè iniurias ſummo reſarciret beneficio, quo illas tamquam ardentiſſimo igne leuiſſimas ſcintillas obrueret. Atque vt poſt naufragium portus, laborem quies, bellum pax iucundior apparet; ſit omnino nonnulla nobis indita ſunt à natura moleſta quò diuinum Medicinæ munus, & charius, & iucundius accideret, adeo comendari, amariquè tantum bonum à nobis ardentiſſimè exoptabat: omnes inibat rationes, tentabat vias, commoliebatur, & admouebat machinas, intendebat conatus, obſidebat locos, vt omnibus, & rationibus, & vijs, locis, & conatibus nobis cunctis ſummopere probaretur, ſummis quibuſquè obſeruātiæ generibus coleretur, vel vt nobis vſquequaque obſeſſis nullus tergiuerſandi locus relinqueretur, vel, vt dum vndique ipſa glorioſa diſciplina eſt circumſepta vndique eandē abſolutam teſtaretur, ac expletam, atque, aut vniuerſa ferè bona poſſe ab ea prodire, aut in vnam referri; ſicquè vniuerſorum ſibi ſtudia conciliaret; vel, vt dùm omnia vafro cuipiam fortaſſe, & captioſo homini minus arriderent, omnium ſaltem aliqua quaque verſus cincto neceſſariò plauderent; vel, vt dùm ſe totam tanti boni, quaſi arcem cōſtitueret, quam nullo ariete quatere, nulla teſtudine collidere; nullo aggere, vallo, uineis, ſubruere; baliſtis, vel tormentis expugnare liceat, quos non amore ad præclariſſimi muneris commendationem admodum ingratos nequiret allicere, vi compelleret, ac, vel inuitos in officio contineret: nimirum ita omnis diuini numinis afflatu diuinæ ſcientiæ luculento ornatu compta, concinnataquè nitere voluit, vt ſui diſſimilis, & perdue lis ſit dicendus, & habendus, qui ipſam ſolerter non obſeruet, & comprobet; omnis conſilij, & rationis expers ſit, qui celeberrimum iſtud beneficium non recognoſcat, cuius aures creberrimis, ac ſaluberrimis iſtis, quaſi vocibus obſurdeſcāt; impius, qui tam inſignem occulere, & obnubere veritatem audeat; dumquè omnem naturam homines huiuſmodi variatam medicinæ ornamentis reſpuunt; cenſendi ſunt, ne vacuum detur in natura, dùm omnia bona contemnunt, omnia mala adoptare: vel denique medicina natura omnis eſt referta, vt oſtenderet vnam eſſe calamitatum omnium perfugium, voluptatum portum, atque ita vni Medico ipſius perito omnes ſuam vitam tutò committere poſſent. Ex quo fit, vt ſi verè peritū inuenias Medicum, omnes certatim eundem conſulere ſtudeant, maximis non modo honoribus afficiant, ſed præmijs, à ſua opinione, ac iudicio tamquam ab oraculo pendeant; ita vt vnus velut perpetua quadam potentia & poteſtate munitus videatur, qui vnus omnibus poſſit præſidia, & opem impertiri; vna facultas tanta polleat facultate, tanta auctoritate, tām propè incredibili vtilitate, vt ſic omnium ſui admirationem, & acclamationem commoueat, vt nulla magis princi-

pum uirorum gratiam inire, familiares parare, paratos tueri poſſe videatur, veluti illa, quæ non modò ſui pulchritudine; ſed etiam maximè conducibili fructu, atque commodo ad ſeſe mortalium cunctorũ animos titillet, exciter, & ceu Sol vapores trahat. Præclara Alexandri (quem inuictum Delphici Apollinis oraculum appellauit) vox ad Ariſtotelem celebratur, qua ſe (licet Democriti plures fabulantis Mũdos lugeret) aiebat, ſi alterutrum eſſet eligendum cupere magis ſingulari diſciplina, quàm poteſtate præſtare. Eſt ſanè vox iſta glorioſiſſi ardentis, & erecti ad bonarum artium ſtudia animi inditium: longè tamen glorioſius eſt idipſum, quod erat in votis Alexandro; perito, & cumulato Medico poſſe me veriſſimè aſſerere cumulatiſſimè contingere, cum vnus ſingulari, & peritia, & auctoritate, vt audiſtis, excellat, atque vno ſummo quiſque eminens imperio, tamquam maieſtatis pleniſſimo quique vtiliſſima facultate potiatur, non mediocriter & neceſſario indigeat, vnumquè ſumma honoris obſeruantia, ſuæ virtutis ergo dignetur. Vnus igitur Medicus maximoperè ſcit & poteſt: quis verò Medicus huiuſmodi ſit dicendus, hoc opus, hic labor eſt: id autem tantum eſt, vt Hippocrates in quadam ad Abderitas epiſtola, neminem penitus Medicinam nouiſſe affirmet; ac, ſi vera eſtatur Tullius vix ſingulis ſæculis præſtantem oratorem inuentum; mihi non temerè aſſerere poſſe videor, vix multis optimum Medicum extitiſſe; copia nimirum cognitionis, quã glorioſa affluit diſciplina facit inopiam peritorum. Habetis iam, Auditores, ſalutaris ſcientiæ prædem, & teſtem, quo præclariorem, veriorem, tutiorem, non dico, ſperare, ſed ne exoptare quidem quiſpiam poſsit; ipſam videlicet naturam, quæ ita planè eſt Medicinæ vtilitatum vberrimarũ accuratiſsimus teſtis, vt Medicum naturam ipſam quodammodo eſſe, & vocari etiam ex Hippocrate quidã inter celeberrimos noſtri temporis auctores probet, & aſſeueret: hoc itaque teſte nemo meliorem expetat, aut inueniat; niſi fortaſſe ingenuam diſciplinam, quam ex feliciſſimo illo cœleſtium animorum cœtu noſtrarum, quaſi ægritudinum pondus in ima hæc mortalium domicilia traxit diuini illius ſapientiæ auctoris, & animorum Dei, atque cœlitum teſtimonijs vnuſquiſque comprobari magis gauderet: nimirum natura inſitum eſt, vt omnes iucundiſſima, quaſi recordatione lætari conſueuerint, delati beneficij grata memoria refricata, & ab vltimo initio repetita. Fas igitur ſit ex hoc ſuggeſto appellare ipſum humanæ ſalutis reſtitutorem Chriſtum Dominum, qui vbi primum carne, conditionequè mortali ſuſcepta, vt homo ex beatiſſimæ Virginis vtero in hanc lucem eſt egreſſus, & ad mortales ſeſe vſus abiecit, vt extorres homines reſtitueret, ac primi parentis ſcelus expiaret, cuius gula noſtrum omnium dentes ægrè obſtupe-

Alexãdri dictum refert Sabellicus Enneade 4. lib. 4.

Tullius de Oratore.

Mercurialis lib. 1. var. lect. cap. 12.

obſtupeſcebant: iidem enim primi humani generis parentes, vbi venenati ſerpentis conſilio inconſultò communis, quaſi boni gurgites interdictum pomum ſunt helluati cum ipſo deuorato tàm mortiferũ hauſerunt venenum, vt quaſi exitiali poculo cunctis etiam poſteris calamitosè propinato ab eo eſſent mortales omnes æternum interitum relaturi: ipſorum igitur crimine (proh miſeram humanam conditionem) immortali exitio eramus omnes obnoxij: par enim erat, vt æternę mortis pœnas repeterent, qui æternæ vitæ imperia neglexiſſent. At ea fuit admirabilis noſtris etiam iniurijs laceſſiti diuini numinis facilitas, tanto nos etiam contumaces, ac perduelles fuit amore proſecutus, vt idem Deus, qui æternæ felicitatis fuerat auctor iàm ex genitore Deus, ex genitrice mortalis voluerit eſſe ademptæ recuperator. Atque idem Deus (vt ad id vnde longius digreſſa eſt ſuauiſſima, iucundiſſimę acceptæ felicitatis memoria delinita, & perfuſa iam reuertatur oratio: neque enim dum in tanti boni recordatione hærebat animus poterat illico diſcingi) idem inquam Deus, vbi hæc mortalia ſpatia inuiſit ſæpiſſimè Medici nomine appellari, & ipſius etiam vſu, diuino tamen more, vt iugiter conſueuit pręclariſſimam ſcientiã dignari voluit. Et planè conſonum videbatur, vt fons omnium bonorũ, qui ſeſe ex cœleſti domicilio infra Lunam effudit, vt noſtra hæc ſola omni felicitate grauidata, immortales parerent fructus auſpicatiſſimæ, & beatiſſimæ vitę vnius medicæ pręſertim ſcientiæ vſum, Medici nomen deligeret ambo gratiſſimam pollicentia ſalutem, emolumenta, commoda, opportunitates cumulatiſſimè omnes. Digna ſcientia, vt ab omnium digniſſimo probaretur, & quę vna conſultrix eſt, & prouida omnium vtilitatum ab eo celebraretur, qui earum omnium tam optimus eſt parens, & cuſtos, quàm ęternus, ac maximè ſalutarem ſcientiã ſibi is inter mortales degens vindicaret, qui omni peccati labe abſterſa, & obliterata, ſæuiſſima dęmonis tyrannide abacta penitus, ac profligata æternam eſſet ſalutem allaturus, ęterniquè Dei ſuauiſſimo aſpectu ex hac miſeriarum colluuione emergentem hominem immortaliter beaturus. Optimam igitur ſcientiã optimus mortalis, diuinam Deus, ſaluberrimam ipſa ſalus, omniumquè dominus omnium coriphęum ſcientiarum mirificè nobis, vel in ſeipſo cõmendat: huic vni nimirum ſcientiæ tamquam mortalium conſtitutę à ſummo Deo tutelę, ita omnia ſunt ſubiecta, vt ipſe egregius Iuriſconſultorum auctor Baldus, propter vnam ipſi propriam ſalutis humanę curã magis eſſe fauendum Medicis, quàm aduocatis aſſerat, & Philoſophorũ princeps Ariſtoteles Reipublicę, Principi, & patrifamilias magis neceſſariam eſſe Medicinam, quàm artẽ parandarum diuitiarum, cui ardentiſſimè omnes, quaſi naturę ſponte inhiat affirmet. Sæpiſsimè igitur

Bald. l. 1. col. 2. C. mand.

Ariſt. 1. de Repub.

tur ſacris in litteris, & á ſacris au&oribus ipſe Deus Medicus appellatur. Matthæi cap. 9. Marci 2. Lucę 5. ſeipſum Deus Medicum appellat, cum dicit: *Non opus eſſe bene valentibus Medico.* Exodi cap. 15. *Ego ſum Deus ſanator*, vel vt alij vertunt Medicus. D. Chryſoſtomus homilia in D. Marcum 6. inquit Moſem, & Iſaiam medicos fuiſſe, Chriſtum autem archiatrum, id eſt Medicorum principem. D. Cyrillus, vel vt alij uertunt Origenes in Leuiticū 8. ita exorditur. Medicū dici in Scripturis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum etiam ipſius Domini ſententia perdocemur. Hęc, & alia multa Sanctorum teſtimonia huius ueritatis affert doctiſſimus Tiraquellus de nobilitate Medicinæ, ubi etiam fuſiſſimè ipſos Angelos, Archangelos, quàm multos ab Eccleſia in diuorum numerum cooptatos, ſummos Pontifices, ſummos Imperatores, Reges, aliosquè clariſſimos uiros, qui Medicę facultati, uel operam nauarunt, uel admirabili morborum ſanatione eandem non mediocriter illuſtrarunt fusè recenſet. Sed prętermiſsis alijs omnibus ſanctiſſimis uiris, qui immortali diuini numinis munere; dum ęgrotos quàmmultos ſubita ſanitate donarunt ſummopere humano generi conducibilem medicam facultatem apertiſſimè indicarunt, dum eā opem ſuo auxilio utiliſſimā eſſe docuerunt, qua homines ex ægritudinibus conualeſcunt; nullo pacto ſilentio ſunt inuoluendi ſanctiſſimi nonnulli uiri, qui propriè, ac uerè Medici extitere, quales fuere D. Lucas, unus ex Euangelicę hiſtorię ſcriptoribus, ſi D. Paulo credimus, D. Ambroſius, inter quatuor Eccleſię Sanctæ Doctores, cuius ueritatis teſtis eſt Syrupus ab ipſo confectus aduerſus febrem, adciendos ſudores, & ad ſedandam ſitim; Vrſicinus Martyr ſub Nerone, Pantaleon ſub Maximiano, Euſebius Pont. Max. ſub Meſſentio, Alexāder Phryx ſub Antonino Vero. Coſmas, & Damianus, alijquè multi, quos breuitatis cauſa miſſos facio. Redeo ad Chriſtum Dominum, quem ſæpiſſimè Medici nomine appellari ſe voluiſſe oſtendimus: reliquū eſt, vt quod polliciti ſumus, ipſius etiam vſu: diuino tamen more plurimas à plurimis ægritudines depellendo diuinam iſtam ſcientiam non mediocriter illuſtraſſe, breuiter perſtringamus. Sic Matthęi cap. 8. puerū Centurionis ſanatum à paralyſi, leproſum Lucæ 5, decem alios leproſos Lucæ 17. Eiuſdem Lucæ 4 ſocrum Simonis à febri; mulierem, diſſenteria ſanguinea correptam Marci 5. Lunaticum Matthęi 17. Mutū & dæmoniacum Lucæ 11. Cæcum natum Ioannis 8. Duos cæcos Matthæi 8. omnes incolumes, & ſuperſtites à ſuis ſingillatim ægritudinibus redditos ſacris eſt litterarum monumentis conſignatum. Et denique, vt ipſius Diui Lucę verba ex fonte recitentur. *Cum Sol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum; at ille ſingulis manu imponens curabat eos*, & D. Ioannes cap. 21. *Sunt*

Coloſſ. 4.

Syrupū refert Antonius Guaynerius c. 1. de febribus.

ntem; & alia multa, quæ fecit Ieſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror Mundum eos capere poſſe, qui ſcribi poſſent libros. Quis igitur eximiam ſcientiam, vel integram tuendi valetudinem, vel deperditam reparandi dum ſummus Deus probat impiè improbet? Dum ęgris conciliat valetudinem ipſe Deus ſalutis ſaluberrimã docet medicinam, ac tanquã admirabile, & diuinum quid iugiter eſſe colendũ, & recognoſcendum, dũmquè mortaliũ morbis ipſe Deus medetur inſignis, & pręclariſſimi boni pretium, gloriã, & vtilitatem planè ſummã ſancire videtur. Nihil ſanitate inter mortales poſt Deum ipſum; nihil ſanitatis cauſa Medicina eſt vtilius. Sanitatẽ opportunũ, & maximopere expetendum munus eſſe, ſi quis inficiaretur vt, qui ſenſum negaret, dignus eſſet pœna ſenſus. *Melius eſt*, inquit Salomon, *corpus validum, quàm cenſus immenſus; & melius eſt pauper ſanus, quam diues imbecillis.* Ariſtoteles celebrari ſolitũ ſcribit: *Bene valere præſtantiſſimum hominis eſt.* Pręter mittantur alij plerique huius rei teſtes, cũ ſua cuiꝗue natura exploratiſſimus ſit teſtis. Ad ipſas Medicinę vtilitates redeo; quarum deniquè (vt aliqua abſoluendę orationis ſpes affulgeat) quiquè ſunt homines optimi teſtes: ſiue enim Principes viros ſpectemus illud communi conſuetudine, quaſi lege vſurpatũ videtur, vt eorum vnuſquiſque præclariſſimos Medicos ad ſui, & familię uitam ſartam, quod dicitur, & tectam, ab obſidentibus morbis integerrimè tuẽdam deligat; ſiue non modo Vrbes, ſed caſtra, rura, pagos omnes perſcrutemur in omnibus publica pecunia accerſitos, & conductos Medicos animaduertemus, ſiue priuatos quoſque homines; nullũ omnino intelligemus eſſe, cui præclariſſima ſcientia non ſummam attulerit opem, ſi Medicos ipſos immenſis lucris prætermiſſis, quæ ex hac ſcientia faciunt maxima, incredibilia, quorum nonnulla exempla à Textore collecta, & alia ſparſim ab alijs auctoribus, uel ſcripta, uel in ipſis illuſtrioribus nonnullis, & Vrbis huius, & omnium gentiũ conuentu, & ampliſſimo ſenatu decorę, ac Orbis ipſius familijs ad ſummum nobilitatis, diuitiarumquè ſplendorem Medicorum induſtria euectis quiſpiã poteſt intelligere; ſi Medicos inquã ipſos, quorum vnus quæſtus neglecta auaritia ſit pietatis ergo in afflictatos mortales immortale æternæ vitæ premium, nullus omnino erit, qui ſiue ad vitã tutandam, ſiue ad propagandã ex ipſa non ſummum capiat vſum, & vtilitatem aucupetur. Hæc illa igitur eſt ſcientia Auditores, cui ſuam ſobolem Patres familias, ſuum Principem regna, & Vrbes, ſuam vitã ipſius opem priuſquàm lucem aſpiciant in ipſo adhuc matris vtero deliteſcentes, quàm multi homines debent, cui ex mortis faucibus erepti fortunarum vſum, dignitatum adeptionem hominum conſuetudinem plurima, & in alios collata, & ab alijs in nos profecta beneficia,

Eccl. 30.

Ariſto. 1. Rhet. cap. 21.

Textor eo quo doctos viros in magno honore habitos refert.

pro

promerita multa, & ad nominis famam inter mortales,& ad immortalitatem inter immortales,ſenſus omnes,memoriam,diſcurſum, ratiocinationem,imaginationem, omnia ſæpenumero nutantia, vacillantia,ſæuè labefactata,monſtruoſequè deformata. in veterem ac integram formam reſtituta debemus.vt non iniuria Filo ille apud Plutarchũ mirandos hoſce medicinæ fructus, immenſas iſtius modi vtilitates, attentius introſpiciens medicamenta Dei manus appellarit. Hæc,quæ non modo corpus,ſed animum ipſum ab innumeris ſæpiſſimè eripit,ac vindicat perturbationibus, & affectionibus. Hæc illa eſt,quæ ſæpiſſimè ad nos properantem propulſat,ac depellit interitũ; acerbiſſimos dolorũ cruciatus ſedat;ægritudines omnes,quibus,quaſi aduerſis tempeſtatibus mortaliũ fluctuant iactata corpora, ceu fluctus ad ſaxum dehiſcentes infringit,ac fermè diſſipat. Hæc,quę abditiſſima, prauiſſimaquè quędã morborum ſeminaria, veluti maleficas Lybiæ Syrtes deliteſcentes quàm ſagaciſſimè ſcrutatur, prouidè declinat. Hęc,qua lætitijs omnibus incedimus, omnem metum abſtergimus; quæ mœrorẽ,ſquallorem ſordes,ſuàm,vel aliorum triſtiſſimã vicem deplorantibus mortalibus,vt plurimum adimit,dum,quæ, vel ex ſuis ſemetipſos corripientibus morbis aduerſa perpetiuntur in priſtinam vindicat conditionem,vel à conſanguinitate,arctaquè neceſſitudine coniunctis aduentantem, impendentemquè mortem iugiter ferè propellit,ac prohibet,ita vt vnius,Solis inſtar nubes diſcutientis, beneficio in iucundiſſima quadam tranquillitatis ſerenitate, ac luce verſetur mortaliũ vita implicatiſſimis crebro humanarum rerũ, quaſi voluminibus circumuoluta.Hæc,quæ nõn vna,aut altera mõſtra cùm aſſiduè profligat,tùm ſemper edomnit. vt Meduſam, Perſeus; Pythonem ſerpentem Apollo; triformem Chimeram Bellerephon; Alcidam belluam flammam euómentem Pallas; Peloponneſſo formidabile monſtrum Cœrebus; Hydram, Leonem, Aprum, Ceruàm Acripedẽ, Draconem Heſperidum, Anthæum gigantem, Taurum flammiferũ, Stinphalides aues, Gergyonem tricorporem, Cacum latronem flammiuomum,Centauros,immaniſſimos nonnullos reges, Augiæ ſtabulum repurgatum,Cerberum triplici catena vinctũ,& aliqua alia Hercules cum dictis alijs ob hæc deleta monſtra immortalitati commendatus; ſed infinita propemodum, eademquè infeſtiſſima mõſtra in extremum humanæ vitæ detrimentum irruentia,vt venena; inter ſeſe internarum cõtrariarumquè qualitatum aduerſos conflictus; omnes præter naturam conſtitutiones actiones lædentes; morbos omnes,ſiue partium(vt cum Medicis loquar) ſimilarium,ſiue inſtrumentaliũ, ſiue vtriſque communes; febres deniqueomnes in ſpiritibus,in humoribus,& in partibus ſolidis accenſas: quæ omnia,licet videatur natura

ad exi-

ad exitium hominum machinata, vt plurimum tamen Medicinæ ſtudio mortalis quoque aliquis intercipit, ſuperat, tollit, & vacillantem, ac penè corruentē ſanitatem reſtituit, labefactatas, penequè deiectas vires firmat, moleſta corrigit, pellit aduerſa, fouet ſecunda; ita vt non tot ſylux frondes, littus arenas, meſſis ariſtas, fretū piſces, aues aera, ſydera cœlū, ver flores, hyems pruinas; racemos ferat autumnus, quot grauiſſimarum vtilitatum multiplicia genera importat vna Medicina omnibus, quaſi diſciplinarū ſertis redimita ad ſingularem ſuū præferendū, & maieſtatis, & auctoritatis ſplendorē; digna vt quemadmodum, quò Solē magis intuemur eò admiramur magis, neque aſſiduo eiuſdē vſu leue aliquid, aut vile putatur ita auſpicatiſsimus, & glorioſus ipſius cultus ſemper floreat ac vigeat validius in noſtris animis; nec aſſiduo ipſius vſu quicquā omnino minuatur aut vileſcat. Hæc denique, quæ non modo iucundæ pacis cōmoda efficit diuturniora, & ſuauiora, ſed duriſſima quoque bellorum iuga nō mediocriter leuat, ac lenit. Hęc vna nimirū eſt, quæ dū efferata bella geruntur, & cuncta vi Martis ſacra, & profana miſcētur, cruentis ſquallēt prælijs inſecta; omnia cædibus furore, dolis, tumultu, ſtrepitu telorum, mœrore, metu perſtrepunt, ac funeſtantur; omnia ſeditionibus, odijs, rapinis perculſa ſunt, ac proſtrata: dùm inquam omnia in mortaliū exitiū impunè graſſantur; cuncta vaſtantur, rapiūtur, & inſontium ſæpiſſimè calamitatibus explentur; armis, minis miſerorū corpora fœdantur, dilacerātur, confodiuntur: dùm vicatim proſtrata, nonnulla ſpiritum ægrè trahētia; aliqua ex interceptis, vel corruptis cōmeatibus fame, macieque deformata, alia prorſus exanimata circūſpiciuntur, nullo prorſus, vel ordinis, vel ſexus habito delectu, vt per ſæpè ſerui adoriātur dominos, infimi plebiculę potentiſſimos, maximèquè factioſos inuadant; crebro vt ſternat quis hoſtem interimit amicū. Adduntur cædes ſtupris, ſtupra cędibus. Dū omnia denique in ſæuiſſima hac aſperitate, & colluuione rerū, duriſſimaquè conſpiratione, atque infauſto humanorū votorū ludibrio horrent, ſquallent, ſordent; vna medicina pyropi inſtar inter tenebras, vel Solis inter nubes aliquid lucis, & iucunditatis funeſtæ, ac deſperatæ miſerorū conditioni affert: hęc vna vulneratos ſanare; deiectos, & abiectos erigere; luxatos reponere, intentata, coniectaquè tela educere; fracturas reſtituere; fiſtularum ſinus, & abſceſſus incidere; cicatrices obducere; omnibus auxiliari docuit. Vna, quibus non toroſi pectoris maieſtas; ſtaturæ proceritas, promptus militaris auſus; validū & conſtans artuū robur quicquā calamitoſo quaſi omine aduerſo profuere ſuffragatur, & opitulatur Medicina; fortiſſima, quæ fortiſſimos ſeruat incolumes; vtiliſſima, quę ſtrenuos viros ad benemerendū de humano genere natos, coniuncta ferè exangui cū morte vita

te vita iterum integros reddit, ac ſuperſtites. Hinc fit, vt pręclariſſimi quiquè exercitus pręclariſſimis ſẽper Medicis ſint inſtructi. Hinc Teſeum, Telamonẽ, Iaſonẽ, Achillẽ, Palamedẽ, Teucrum, & alios nõnullos egregios belli Troiani duces medica facultate etiã claros fuiſſe varij teſtantur auctores; varij, ſiue herbarũ, ſiue pharmacorũ vſus ab ipſis inuenti, quos numerare longũ eſſet perſuadent. Hinc Alexandrum Macedonẽ, Mitridatẽ regem Ponti; Antiochũ Syriæ, Dionyſiũ Syracuſanũ, Attalũ regẽ Pergami, Alcibiadem, alioſquè clariſſimos duces, & reges hac ſcientia clariſſimos fuiſſe conſignatũ eſt hiſtoriarum monumentis. Ex quo facilè quiſpiã intelligat huiuſmodi eſſe medicinæ vsũ in bellis, in quibus omnibus ſilentibus diſciplinis vnũ præſtat ius armorũ, vt ex ipſius peritia sũmi quique Imperatores, & Principũ uirorũ ordines non mediocrẽ ſibi laudẽ cõparare, ac uindicare uoluerint. Pręterea breuitatis ſtudio pręclariſſimos ſemper Medicos quibuſque bellis adhibitos, ſummis cùm honoribus, tùm pręmijs cohoneſtatos; quippè qui in ijs tanto hominũ ſaluti ſint uſui, ut nulli unquã uelites, haſtati, principes, triarij, uel, ſi quis alius ſit militũ ordo; nulli uexilliferi, milites euocati, cẽturiones, tribuni, legati, primipili, imperatores ipſi, & alij omnes militares magiſtratus omnino ſint, ex quibus tàm uberes, tàmquè iucundos fructus unuſquiſque demetere ac percipere poſſit. Felix ſciẽtia, quę omniũ cauſa ſciat, quæ una mortalibus prodeſſe nouit, unaquè omnibus ita queat imperare, ut ipſi nõ parere, uel ipſis ſit imperatoribus pœna capitis; ex quo Aeſculapio Phœbi filio gallũ ueteres ſacrificabãt diei ſoliſquè nunciũ, nõ modo ut uitę lumẽ ſe ipſi debere fáterentur, ſed ut uni fortiſſima quęque ipſi ſubijci oſtẽderẽt, cũ unius galli aſpectũ leo fortiſſimus terreatur, ac fugetur. Felix inquã, quę ubique ſolis inſtar iucũdiſſima luce eniteſcit; ita ut nulla omnino tàm leuiſſima ſit infimi vulgi plebicola, nulla magnatũ, & clariſsimorum Hæroum tàm ſumma, & ſingularis poteſtas ſit, ac potentia, quę potẽtiſſimę ſcientię non imperio ſubiaceant, aut beneficio debeant. Digna ſcientia, in qua vna (quod agere conſueuere pij quiq; mortales) diuini numinis admirabilem facilitatem, ac munificentiſſimam liberalitatẽ erga ægros, & calamitoſos mortales recognoſcamus, colamus, amemus, atq; ita prorſus amemus vt deterrimi quique (quod vſu ſæpiſsimè venit) tãto beneficio impulſi optimi, impij piiſſimi reddantur. Votiuas teſtor tabellas, quibus diuinorum delubrorum parietes ſunt conferti, cum quibus quiſq; pro reſtituta corporis incolumitate animũ immortali Deo deuouit. Teſtor ſacra quàm multa, quæ à lectiſsimis, & optimis quibuſq; ſacerdotibus immortali Deo facienda curant plerię; ex ęrumnoſis morbis emergentes, cũ quibus piè toties animos etiam eidem Deo immolant, atq; offerunt. Egenis,

atq; relligioſis familiis effuſiſſimè pecunias ſæpe elargitas,relligionibus additos relligioſos homines, turpiſſimis veneris flagitijs inquinatiſſimos plurimos innocentiſſimos & incorrupta quadam caſtitate integerrimos in omni vita redditos. Quàm multos teſtor ſuperſtites ex ægritudinibus fucata humanarum rerum ſpecie, fluxarũ voluptatum,quas malorum eſcas appellabat Plato lenibus,ac blandis illecebris, & lenocinijs naturæ vt plurimum fallaci iucundi ſenſus motu irretitæ conciliatriculis prorſus neglectis inter mortales immortalium ducentes vitam fato functos inter cœlites beatiſſimo Deo felicíſſimè fruentes, inter homines glorioſiſſimis miraculis florentes ab Eccleſia ſancta in diuorum numerum cooptatos, vt nihil omnino ſupereſſet mortalibus exoptandum,quod ipſis ex admirabili diſciplina abundè non affluerer, & copiosè redundaret; itaut omnino quod in pinu arbore præter cætera ſingulare,ac admirabile obſeruatur maturos Naturæ ſponte quoque anni tempore, quoque menſe fructus liberaliſſimè ferre, atq; præbere, &, quod Plinius de quadam apud Tiburtes Tilia, quàm ſcribit omnibus arborum ſurculis in ipſius medullam artificiosè adactis, & inſitis omni genere pomorum non vulgari ſpectantium omnium ſtupore onuſtam, ac diſtinctam fuiſſe,nobis liceat in glorioſa facultate vſurpare,quippe quæ omni ætati, omni æuo, omni conditioni, regioni, paci,bello, fauſtæ, & infauſtæ valetudini,tempeſtiuos,ac opportunos vtilitatis fructus exhibere,& velit, & valeat,omnibus ita ſit,& ſcientiarum,& vtilitatum generibus expleta cumulataq; vt vna duntaxat omnium ſit cùm vtilitati, tùm neceſſitati parata iugiter ac deſtinata. Ex quo medicinam deſcendentem fingunt,vt indicent vnam facultatem inter omnes maximè conducibilem, quæ ab altiſſima rerum omnium contemplatione demigret ad actionem: viridi indutã colore,quò ab vna vtiliſſima quæquè trahere ſperareque vnuſquiſque poſſet, quod tàm ſingulariter ab omnibus re ipſa comprobatur, vt glorioſum illud Raphaelis Angeli Tobiæ dictũ veluti ipſi maximè proprium in eadem liceat vſurpare. *Opera Domini reuelare,& confiteri honorificum eſt.* Atque in hoc medicus Angelis mihi videatur ſimillimus:illi enim Deum contemplantur,hic Dei admirabilia;illi ſummo fruuntur bono; hic à ſummo bono commoda plurima hominibus ſuppeditata nos edocet.

Plini. lib. 17.c. 16.

Tob. 12.

Expoſuimus quò licuit preſſius nonnulla,quæ glorioſiſſimæ facultatis nobilitatem,atq; vtilitatem facilè perſuadent,& in vulgus emittunt. Eſſent nunc quò adhuc ipſius ſplendor ab omnibus cerneretur illuſtrior percurrenda, quæ in mortales ſæuirent incõmoda ex ipſius, vel inſcitia,vel carentia: inter duo nimirum contraria vnius honeſtatem alterius declarat turpitudo; nec verendum vtriſque his collatis,

ac perſpectis, quaſi ſtimulis admotis quempiam participem rationis excitatum iri ad omni alacritate colenda medicinæ ornamenta. Verùm quis à conſilio rei dignitate,& vaſtitate non reuocetur? Quis tàm immēſo nō obruatur Oceano? Quæ acies nō tanta luce victa perſtringatur? Quod flumen orationis non exareſcat, eloquētia obmureſcat?

Tollas medicinam,homo in hac Mundi(vt ita dicam)ciuitate ſemper erit quodammodo hoſpes;nihil nimirum,vel cognoſcet, vel ſecernet; non modo,quæ in tenebris,& obſcuritate naturæ poſita ſunt,non intelliget;verùm miſerrimè in clariſſima rerum luce caligabit;videbit oīa, oīa neſciet; cuncta temerè fortuitò,nullius ſtultè, ac impiè vſus putabit. Auferas medicinam,cum eadem ſubripies ſcientias omnes; cum vna ipſa earum prima concepta ſemina in illam ſparſerit amplitudinem,qua hominum ingenia aluntur,& fruuntur. Adimas medicinam;quibus.mutis animantibus ratione præſtamus, cedemus neceſſario induſtria; cum, quibus naturæ præſidiis acceptis ad vitam propagandam vtuntur,eadem nos ignoraremus. Detrahas medicinā, è veſtigio prouidam naturam ſæuitię inſimulabis, tanta eris barbarie obſitus,inſcitia efferatus, ingrati animi vitio contaminatus,vt eandē mancam,ſemitutatam,decurtatam,hoſtem,nouercam iactes,quę hominem animalibus omnibus imperaturum,ad immortalitatem conditum, omnibus obnoxium qualitatibus:tamē nudum omnibus expoſuerit,cum cæteris variè tegumenta tribuerit,vt cortices,teſtas,coria,ſpinas,villos,ſetas,pilos,plumas, ſquamas, vellera; neque intelliges hunc nudum naſci,quòd cœleſtis quodammodo participet naturæ, minimumquè in ipſo terreni ſit recrementi, ac varijs ex proprio imperio ſe poſſit induere,quæ modo leuiora,interdum grauiora præſcribit medicina. Subripias medicinam ſæpiſſimè alimenti vice venenum tibi parabis. Tollas medicinam,tolles idem Prudentiam, Iuſtitiam, Fortitudinem, Temperantiam, virtutes denique omnes: nimirum, ſi vſui rerum, & experientiis nititur prudentia, quis inficietur ab eadem eorum vſum perfectè prodire, à qua earumdem deducitur ſcientia? ſic maiores noſtri Aeſculapij ſimulacro draconem ſubiungebant acutiſſimo viſu, excubandi,vigilandiquè acerrima vi præditum,quò facultatem iſtam prudentiæ matrem oſtenderēt. Iuſtitiā: quomodo nim rum ſuum cuique is tribuat,qui adeò ſit rerum omnium,quibus vniuerſitas iſta diuino eminet,beneficio,imperitus, vt neceſſariò etiam, quę Deo, quæ cæteris alijs, quę ſibi ipſi debeat ignoret? Fortitudinem,quæ cum ſit virtus pro æquitate pugnans,profectò,qui alterutra ipſarum vacat,deſeretur ab alia,præterquamquòd quo pacto is illatas iniurias verè propulſare dicetur,qui quotidianas naturæ iniurias cum medicinæ ſtudio eas poſſit prohibere; patiatur

tamen

tamen illa carent, eaſdem omnes in ſuo corpore veluti hoſtes in obſeſſo loco debacchari, ac temerè potius quàm fortiter eã contemnãt diſciplinam, in cuius vnius ditione, ac poteſtate ſunt fortiſſima quæque. Temperantiæ omnium commotionum moderatricis, quæ expetenda, fugiendaquè docet, quo pacto quiſpiam, vel leuiſſimum quidem veſtigium comminiſcatur abſq; facultate iſta, quæ modum, metam, ac temperamentum omnibus exhibet? Ex quo ijdem erãt apud Aegyptios medici, ac ſacerdotes; & Plato in Charmide prodit Magos Xamolxidis, & Abaridis Hiperborei ſectatores, animæ, & corporis eoſdem eſſe medicos arbitratos, omniaq; corporis bona, & mala ab anima in ipſum corpus fluere poſſe, & à corpore in animum; quemadmodum oculorum qualitas prouenit à cerebro, cerebri à toto corpore; quod intelligens noſter Galenus; non parum intereſſe inquit, ſi puer quàmprimum in lucem eſt æditus medico ſanitatis perito committatur: ita namque ad animi quoque affectus nonnihil lucri faciet; cum animi vitia, & affectus plerumque morbos gignant; ſeque ægros non paucos perſanauiſſe ſolis animi motibus ad debitum motum reuocatis; ad quam etiam corporis, & animi morborum affinitatem, qui vtrorumq; ſymmetria, ac apto quodam temperamento leuentur, ac tollantur, oſtẽdendam veteres Apollini medicinę, vt ipſi putabant inuentori citharam, & muſicam omnem etiam attogaſſe ſcribit Gellius. Quid plura? adeò eſt Temperantię parens medicina, vt ab hac vna ſuum ſortiatur nomen; ſic Seneca in quadam ad Lucillum epiſtola medicinam, & medicos à medio dictos aſſerit, quoniam videlicet Temperantia eſt medium inęqualitatis, quę ſolet fieri ex contrarijs elementis, cuius Temperantiæ in corporibus noſtris auctores ſunt medici, qui medijs quibuſdam, hoc eſt temperatis rebus ſanitatem tuentur. Fac abeſſe medicinam, aberit illico cum eadem humani huius exilij ſolatiũ omne; è veſtigio vbi te infinito propemodum ærumnarum, laborum, curarũ numero circumactũ intelliges, ſatius fuiſſe, vel non naſci, vel proximè natũ aboleri inquies, cùm quotidie, ceu lumen ex lumine, moleſtias accedi à moleſtijs, in dies magis exaſperari nouos dolores, exacerbari cruciatus, ac quaſi cicatricibus recrudeſcentibus miſerè ſemper vulnera refricari, nullum in tanta clade adſtipulatorem, in calamitoſiſſimo conflictu propugnatorem inueniens, ſpem omnem, quę in fundo vaſis ab Heſiodo conſediſſe dicitur ferè prorſus abijcies. Detrahas denique medicinam (intercipienda enim iam eſt oratio nimis latè patente, quò excurrat campũ, nacta) detrahes cũ ipſa mortalis huius vitę bona omnia, quę iugiter impendentibus, ac pręſentibus malis occurrunt. Habes igitur ſine medicina inſcitiam; brutis ipſis in quibuſdam hebetiorem hominem; in-

Galen. l. περὶ ὑγιει.

Gel. lib. 4. cap. 13.

grati animi vitio laborantem; principum virtutũ defectionem; mundum iſtum carcerem, & carnificinam quandam, veluti illum, in quo nulla iucunditate perfundaris, omni calamitate diſcrucieris; in te ipſo deſperationem; mala denique omnia. O nobiliſſimam, & vtiliſſimã facultatem ad recreanda, & reſtituenda, tùm corpora, tùm animos hominum effectam, cui tuo iure ſapientiſſimus mortalis diuino ſpiritu afflatus honorem tribuit, ac ſtatuit, diuinituſquè nobis traditam affirmat; quę vna ſępiſſimè veluti precioſiſſimus lapis in ſordidiſſimis quibuſque locis emicans, aliquos nonnunquam generis obſcuritate humillimos, rei familiaris anguſtijs egentiſſimos: reddit tamen admirabiles, atque quorumuis maximorum principum intimo aditu digniſſimos, dùm non tàm mendicitatem, quam medicinã ſpectemus, fugatis à ſplendore tenebris. Quid, ſi hominem offendas, qui ut apprimè honoratur à glorioſiſſima ſcientia, viciſſim ipſe ſua, & nobilitate, & oſtentatione diuitiarum alicui eſſet ſcientię dignitati, certè, vt quid inter homines diuitium emineret, cum pręcipuis clareret omnibus quę integrum ſit quibuſque ambire: at contra diuitiarum vbertate abundans ſemper velit, nolit in ſumma illa affluentia (ſaluberrimę cum expers ſit facultatis) vtiliſſima re indigebit, vt non iniuria aureum (ſic enim appellabat Socrates diuitem ignatum) mancipiũ dici poſſit, qui, cum pecunia abundet, poſſit tamen ſibi opponi ſcientiæ ignoratio, ac pręſertim medicę, qua ſibi neceſſario ſit opus, eiuſque imperio, vel inuitus eſt addictus, dum propriam vitam ſtultè contemnere nolit, eius inquam imperio, quę ſuo iure non modo tempeſtiuè, ac opportunè vſurpata, ſed productioris etiam temporis, vt egregiè diuus inquit Cyprianus ſemper tamen vnicè amatur: quid verò non ametur, quæ ita ſit bonorum omnium conciliatrix, vt ita ſplendida, auguſta, permanens, amplaq; ſit eius poſſeſſio, vt medicũ ſolum diuitem appellarit Eſaias, cum dicit *Ego non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis.* Ciuicam coronã, quã ciuis ciui, à quo in bello ſeruatus, hoſteq; à ſuis ceruicibus repulſo à morte vindicatus eſſet teſtẽ vitæ, ſalutiſq; perceptæ præbere conſueuerat, ſic apprimè celeberrimã inter cæteras, vt Muralem, Caſtrenſem, ſiue Vallarem, Naualem, Oleaginam, Oualem quę, & Myrthea dicebatur, Obſidionalem, Hederalẽ, Populeam, & alias, fuiſſe ſcribunt, vt Scipio ille Aphricanus, qui quatuor hoſtium duces, quatuor exercitus multis vicit prælijs; infeſtos Carthaginẽſes ex Hiſpanijs eiecit; qui in ſui admirationẽ quocunq; proficiſcebatur, quod inquit Plut. concurſum omnis generis hominũ commouebat propter hanc vnam dictitare ſolitus tradatur, malle ſe vnum ciuem ſeruare, quàm mille hoſtes occidere. Quòd, ſi tàm laudabile eſt, vt ita impensè laudatiſſimus vir aueret, quanta erit cenſendus

D. Cypr. lib. 5. ep. 13

Eſa. cap. 3

Plu. in vita eiuſdem

dus

dus gloria pręſtare non ignarus medicinę profeſſor,qui nō vnum,aut alterum hominem,ſed plurimos ab ipſos inuadentibus quàm multis periculis ad vitam conuellendā tuetur? Circumſpicite tantiſper quicquid degitur æui, vbiq; medicinę vtilitates nō obſcurè deſcriptas par erit intueri; vbiq; ea excellere dignitate,ac vtilitate,vt(quod perfectę virtutis dicebat eſſe Ariſtoteles) nullo digno honore,ac laude cōpenſari poſſit; licet ambo hęc eandem,velut vmbra corpus,aſſiduè comitētur,de cuius laudibus nulla anteacta,nulla ſequēs ætas conticeſcet. *Ariſtot. 4. Ethic.* Sileant igitur vt ad vmbilicū iām,vt aiunt,ducatur oratio;eadē nimirū (Auditores) veſtra egregia humanitas, quæ exordienti mihi bellicū cecinit, canit nūc receptui, ni gratiſſime veſtræ facilitati ſim longius, quàm par ſit progrediens ingratiſſimus. Sileant inquā ſycophantæ nō nulli,qui diuinū iſtud beneficiū vellicare,irridere,carpere nō verentur omnibus digni malis, qui omnium bonorum matrem turpiter aſpernentur,digni certè vt ab hominum commercio explodantur,atq; inter beſtias turpiſſimè amandentur, imo neque inter ipſas: neque enim vllo ſunt naturæ vſu digni, qui tanta naturæ bona nequiſſimè reſpuant. Digni,qui ſæuiſſimis confictarentur,& corriperentur ægritudinibus, tantoq; bono orbati ſuo ſaperent, ac reſipiſcerent periculo. Digni inquam, qui infra mortuos ablegentur,qui vnicum hoc vitæ columen, leuamen, ſolatium non agnoſcant,atque intra manium ſedes deturbētur, qui ſalutare Dei opus petulantiſſimè floccifaciunt ac deſpicatui ducunt. O furentes homines, imo non homines,ſed cadauera omni ratione,& conſilio deſtitutos,omni exutos humanitate, & ſuorum fortaſſe, vel improbitate ſcelerum, vel inſcitia,ac nequiſſimo virtutum odio tamquam Circæo populo redditos omni immanitate teterrimos, efferatos, effrenatos, qui dùm oſcè, quod dicitur, & conicè, quæque effutiant, & quæ hauſerunt otio contabeſcentes vitiorum ſeminario fœdiſſimè euomant in ipſa miſeria flagitioſè elati triumphant, digni triumphi, qui in cauponis,& ganeis inſculperentur,ne tàm infamis memoria obrueretur,niſi probis viris contaminatiſſimus aſpectus nauſeā prius, quàm riſū eſſet excitaturus. Aegrotent, & hæ irriſiones ſint medicamenta; digni, cuius verba reguli inſtar aſpectus proferentibus necem afferrent. Obijciant Rom. bonarum artium ſtudijs, & militari gloria clariſſimos viros glorioſam iſtā diſciplinam ita neglexiſſe, vt eam è patrijs ſedibus expulſam in longiſſimum exilium,quam ſcelerum pœnam appellat Tullius proiecerint. Teſtes huius mendacij ſunt aſſidui balneorū vſus, dietæ, & alia huiuſmodi à medica ſciētia eruta iugiter ipſis familiaria, Teſtis Marcus Varro, & Marcus Cato clariſſima florentis Romanæ Reipublicæ lumina, qui tàm multa medicam facultatem illuſtrantia mandarunt

litte-

litterarum monumentis. Teſtis Iulius Cęſar, qui Medicos omnes ciuitate donauit. Teſtis Auguſtus, qui in grauiſſima quadam penuria omnes peregrinos præter medicos Vrbe expulit, Medicos inquam, quibus eæ vrbes, (quod Cyrus apud Xenophontem inquit) indigent, quibus benè valere opus eſt, & quos præſertim Vrbibus vehementer eſſe neceſſarios Plato aſſerit. Teſtis Plinius, qui cum Romani aliquādo Gręcos Italia expulſerint, medicos ait excepiſſe. Expulſere profectò nonnullos potius humani generis carnifices, quàm medicos: medicinam vero ita coluerunt, vt bonarum artium cultores decet. Obijciant ſeruilem eſſe diſciplinam, etiam Cœlum ipſum facile reſpondetur ad hanc cuſtodiendam vniuerſitatem aſſiduo motu agitari. Obijciant non Medicum, ſed Deum eſſe ſanitatis authorem. O Dæmonum æmulatores homines, qui fucata quadam boni ſpecie bonum ipſum euertere, ac mortalium ingenia irretire, animos perdere intendant. Deus certè prima eſt boni omnis cauſa, primus eſt ſanitatis author; eandem tamen & ſeruat vigentem, & reddit amiſſam per medicamēta, & ipſorum peritos medicos, atque ita per medicos, vt, qui medicina ab ipſis præſcripta non vtatur dummodo ea indigeat grauiter, inquiunt, peccet Antonius Florentinus, ac D. Thomas, atque D. Ambroſius ægrotum illum, qui non cauerit ab interdictis à Medico ſibi ipſum propriæ mortis reum eſſe apertiſſimè ait. Obijciant turpiſsimis quibuſque addictam; neque ſe flagitioſiſſimos cernant, dum optima re abutuntur, vel hoc vno enim non contaminatiſſima modo ſed optima, quę turpiſſimis ad hominum ſalutem vtatur eſt medicina: niſi fortaſſe illud vnum ſit medicis vitio verrendum, quod cum improbiſſimis iſtis hominibus nonnunquam verſentur, impuriſſimis hiſce identidem medeantur; at quemadmodum ſol per impuriſſimos locos pertranſiens iugiter tamen innato ſplendore cōſpicuus nullam prorſus maculam contrahit, nihil fœdatur; à rebus autem putidis eleuat fœtorem, ab odoratis odorem, ita omnino nil mirum videri debet, ſi tam praua ſit huiuſmodi hominum conſuetudo, vt dùm ipſos cohoneſtet, adiuuetquè integerrima, & planè diuina diſciplina, ab ijſdem ipſa omnibus conuitijs, ac iniurijs dehoneſtetur. Scitum eſt illud Fabij Maximi nec contumelia, nec ignominia virum probum affici poſſe. Quin imo ceu in æneum murum coniecta iacula retorquētur huiuſmodi ſcommata, & iurgia in iacientem. Obijciant diſciplinam iſtam ſuperuacaneam, cum certus vitæ terminus ſit conſtitutus. Medicos rem, quæ tanti eſt momenti quanti eſt hominis vita ſæpiſſimè in diſputationem reuocare, & alia nonnulla, quæ irriſione potius, quàm confutatione indigent. Solonis illud velim hoc loco Auditores in memoriam reuocetis. In magnis ſcilicet rebus adminiſtrādis omnibus

Suetonius in ipſius vita.
Xenophon. lib. 1.
Plato 3. de Republ.
Plin. lib. 29 cap. 1.
Ant. Flor. 4 parte ſūma titu. 7. cap. 1.
D. Thom. 2. 2. q. 97. ar. 1. in ſi.
D. Ambr. in li. de paradiſo c. 6.
Plutar. in vita Fabij Max.
Plutar. in vit. Solon.

placere nimis laborioſum, ac difficile eſſe. Quæ improbè dicta ſunt probè ſpernantur, nimirum fruſtra rationes afferantur rationis expertibus, quiq; ita ſunt indociles vt nulla demonſtratio, nulla Rhetorica imperitiſſimos animos perſuadere vnquã poſſet, vel inflectere, qui rationũ luce,ceù ſole cœnũ potius obdureſcant,quiq; nulla ingenuitate præditi in ijs ſuam dignitatẽ collocarint,quę dignitatis cauſa alij,ceù infeſtiſſimos ſcopulos auerſentur, atq; vnum abdominis ſtudiũ,& inſcitiam adoptantes in vna ipſa ſibi turpiter lenocinantur, ac plaudent, vnam eiuſdem laudem habent turpiter in votis. Arcadię fontem quendã eſſe ſcribunt, quem Clitorium vocant,ex quo,qui bibunt vini tędio afficiuntur. Illud idem vſu uenit(auditores)bonarũ artium ſtudia conſectantibus,vt ſcilicet dũ erudita earum præcepta imbiberint quaſi vinolẽtos, excordes & fatuos homines ipſarũ inſcios, & obtrectatores aſpernẽtur, faſtidiãtquè. Palmam inter arbores adeò firmam,& proceram eſſe ſcribunt,vt nitatur cõtra pondus; Laurum à fulmine non tangi: quaſdã ẽt apud Indas arbores eſſe ſcribit Plinius tàm ſingularis altitudinis,vt ſagittis ſuperari nequeant: Hebenũ,Laricem,Cedrum, Iuniperum cariem non ſentire, ac poſtremũ in igne ſuauiſſimum odorem efflare tradunt. Aurum inter metalla æruginem numquam contrahere; in eodẽ igne non modo non abſumi, ſed pulchrius reddi fertur: ita oĩno glorioſiſſima iſtæc diſciplina, in qua(vt egregiè noſter ait Hippocrates,quẽ ſuo iure admirabilem omnium rerum magiſtrum appellat Galenus)omnia, quæ ad ſapientiam poſtulantur egregiè inſunt;non modo non ſordeſcit maledictis inuidorum; ſed omnino magis ſemper eniteſcit: ad illud peruenit gloriæ faſtigiũ, vt prorſus negligat ſuo iure culpas oẽs, quas in ipſam transferri poſſe cuncti ſibi falſo perſuadeãt; omnes reddit irritos conatus imperitorũ huiuſmodi hominuũ,qui obtrectationibus ſaginantur: ijdẽ non medicinæ, & ſciẽtijs, ſed ſibi ipſis ſunt infenſi:memini.n. optimè legiſſe me apud non obſcurũ quendã authorem, Palladẽ armatã fingi, Gorgoniſq; caput,terroris imaginẽ in pectore geſtantẽ,quò facilè indicetur vnãquamq; ſcientiã ſuis ſatis ſuperq; eſſe præſidijs inſtructã, quibus malè dicos deterreat ignaros; ijſdẽ itaq; homines iſti ſeipſos polluũt, ac dehoneſtant criminibus,quorũ reã eſſe medicinã aſſerunt. Verùm hoc ipſum huic ſcientiarũ dominę ſinamus cum ſummis Principibus, & Regibus commune,qui licet benè agant; malè tamen, vt plurimũ ſemper audiũt;apud præſertim vulgũ ignarum,omnia ſua voluntatẽ, ac voluptate metientẽ,quæq; ſuo non iudicio,ſed arbitrio librantem, exoptantẽ ſæpiſſimè in optimis bona: neq; n. is collineare poſſit,qui ſcopũ ignoret,quò iaculetur nec certũ aliquẽ curſum tenere,qui carceres,& metã neſciat. Homines iſti,qui aliquid culpandũ in ingenuis di-

Io. Rauij. Textor ca. de mirab. aquarum naturę.

Hipp lib. de decenti ornatu. Gal. lib 2. de tẽpera. mentis.

Phornutus libr. de natura Deorum.

diſciplinis, quaſi nodum in ſcirpo quærunt,nugatoria,ludicra,ſcurrilia, laboris inimicam deſidiam, inanes ſtultitiæ comites curas,iuueniles,leues, ac tumidos faſtus,quibus nonnulli ſuperfluentes,tàm inaniter,quàm inſolenter exultant; deterrimam infamiorũ omnium ſcelerũ matrẽ auaritiam,quę ab omni cùm diuino,tùm humano honore, diuitiarum,quæ eò fiut ardentius,quo affluit copioſius,& fucati honoris cauſa,facit diuortium;lubricas voluptates,in quas quiſq; belluarũ ritu, ſenſu falſa amœnitate delibuto duce, procliuis, & præceps ruat afferant in mediũ,non ſepôſitas, ſalebroſas,varijs anfractibus,vepribus,dumetis obſtructas muſarum ſedes,& implicatiſſimos mæãdros, vt probè ſciunt,qui glorioſum iſtud iter ſunt emenſi; profectò aliqua ipſorũ ad fugiendũ fraus,ſi non ad ſequendũ laus aduertetur. Cullinã iſti laudent,vel vituperent,non medicinã;certè obſecundabunt noſtrę loquentibus aures,vt ſaltem,ſi non ineptias irrideamus deprauatã huiuſmodi conditionẽ córrigamus:dùm aũt dẽte(quod dicitur) theonino rodere, maledictis proſcindere, ac inceſſere glorioſiſſimam iſtam omniũ ſcenã doctrinarũ facultatẽ conantur,nihil omnino tanta inſulſitate, inſcitiaq; cõmoueamur, quippeq; tantũ omnino indigna ſit ſapientum auribus,quantũ digna inſipientum linguis;nec mirum eorũ linguas maledictis ſcatere,quorũ animi omnis ſint cognitionis expertes. Sic Licinius Imperator bonas artes peſtẽ publicã vocare ſolitus traditur, quarũ adeò erat ignarus,vt nè decretis quidem ſubſcribere poſſet.Vna igitur ſit ipſis excuſatio eorum inſcitia;vna, quę quõdam quibuſnam Pyrrhum fortiſſimum ducẽ, quem Antigonus, atq; Anibal omnium ducum primũ peritia,& ſagacitate iudicarunt,calũniantibus fuit admiſſa; quòd ſ. plura adhuc in ipſum iurgia iactaſſent, ſi plus vini hauſiſſent.Quamobrem quęlibet digniſſimę ſcientię dignitati minus conſona verba fundant;tantam planè lucem ac veritatem nequicquã inobſcurare,vel labefactare poterunt, qui ſua ſunt inſcitia obſcuriſſimi. Nos igitur(auditores)impuriſſimas haſces ineptias,obſtrepentes iſtas leuiſſimorum obtrectatorũ voculas contemnẽtes,diuinum medicinę munus toto pectore colamus,plena manu,acerrima contentione certatim collaudemus,in quo ita ſolidę,ac inclytæ nobilitatis partes omnes non adũbratæ,ſed expræſſę collucent,vt, vel nobilitas omnis ab eo fluxiſſe,vel in idem mirificè,ac munificè videatur confluxiſſe;itaut nihil omnino in ipſo ſit, quod nobilitatem nõ perſonet,ac teſtificetur;nulla viciſſim nobilitas,quę ipſum nõ prędicet,atq; cõmendet;in quo,ſiue cognitionẽ quæramus huiuſmodi eſt,vt, quod de Iſidis roſa fabulantur poetæ cõmeſtam vertiſſe aſſellum in hominem, aut de Pactolo fluuio illius regis ablutione, à quo auſpicatiſſimus teſſeratũ iactus duxit nomen aureas arenas cõtraxiſſe;vel de Pegaſeo

Plutar. in vita Pyrrhi.

gaſeo

gaſeo equo, quem montis Parnaſi ſaxum vngula quatientem perennem aperuiſſe fontem Poetæ mentiuntur, verè de ea poſſint affirmari: nimirū ea eſt feliciſſimę facultatis cognitio, vt rudē, & barbarū quęq; qui ſedulum in eā conferat ſtudium omni excolat, expoliat, locupletet, peritia diſciplinarum. Quòcirca Diogenem ferunt in vno medico, & philoſopho hominem vocare ſolitum animalium omnium ſapientiſſimum; in cæteris vero ineptiſſimum. Lucianus cæteris diſciplinis Medicam honoratiorē vocat. Deniq; idem Hyginus tanti eximiam, & planè diuinā ſingularis boni cognitionem feciſſe Athenienſes ſcribit, vt ab eius ſtudio ſeruos prohiberent tamquā maximè liberalem diſciplinā ſeruili animo indignam: atq; Auguſtinus Anconitanus, & Antonius Florentinus multiplicis cognitionis, ac non vulgaris doctrinæ viri adeò diuinum eſſe ipſius ſtudium affirment, vt ſpurios ipſo interdicendos omnino cenſeant: perfectiſſimam namque diſciplinam non deberi ab imperfectiſſimis cognoſci, digniſſimā ab indigniſſimis fortaſſe ſunt opinati; quod licet, neq; lege ſancitum, neque conſuetudine fuerit vnquā receptum ad ſtudiorum forſitan fouendam, ac retinendam libertatem: ſat mihi tamen ſit grauiſſimorum virorum de glorioſiſſima diſciplina honorificentiſſimam opinionē minimè præterijſſe.

Hyginus fabularū cap. 274. Lucianus de medico abdicato.

Auguſtin. Anconitanus lib. 6. de libert. Eccleſiaſt. Antonius Florent. par. 3. ſua ſumma titu. 7. c. 2.

Tàm varia, copioſaq; igitur cognitione (vt ad id deflectat, vnde diſceſſit oratio) exuberat, ac exundat admirabilis diſciplina, vt ſuo ad nos interuētu perlucidus, & ſuauiſſimus doctrinarum, felicitatumq; fons verius, quàm à Pegaſei vngulæ ictu promanarit, à quo tàm multa hauriantur, tàm opportuna, & ſalutaria bona, quæ omnia ſuperent gemmarum, & auri pretia, vt veriſſimè dici poſſit ipſius veluti ſcientiarum reginæ cognitione aurea euadere ingenia, quippequæ eam poſſideant facultatē, quæ inſtar columnæ cuiuſdam in foro Romano collocatæ, in qua inciſæ erant omnes Italię viæ, omni ſcientiarū apparatu inſtructā ſit. atq; exornata, itaut ipſius etiam peritorum aurea omninò videātur verba, gemmeæ, ſententiæ; auro nimirū penduntur, tanta prorſus tantę habetur doctrinę ratio. Quocirca, cum ſapientiſſimus Salomon ſcriptis ſapiētiam ędere ac conteſtari ſuam aueret, plurimos ad medicam facultatem ſpectantes libros litteris tradidit; nimirum optimè intelligebat vnam Medicam facultatem ea eſſe quaſi doctrinarū dote, ac ſuppellectile auctam, & illuſtratam, huiuſmodi efferbuiſſe, ac ſuperfluxiſſe ex vna peritię copiam, vt eadē hominem vſquequaq; doctiſſimū poſſet indicare. Par igitur erat, vt omni cognitione vir cumulatiſſimus omni cognitionē referta doctrina maximoperè ſe illuſtrem profiteretur. Si deniq; vtilitatem ſpectemus, ita vberrimos affert fructus non modo corporis ſaluti, qui tàm multi ſunt, vt apud Iuriſperitos communi lege ſancitum cōſtet, Fiſcum aduocare poſſe hę-

Columnā refert Plutarchus in vita Galba.

Gloſ in l. dignum ff. qui vt indig.

ditatem

reditatem ab hęrede tamquã ab indigno,qui medicos defuncto,dùm ægrotaret non adhibuit:& iure optimo hæreditario iure is abdicari debet,qui cõis parentis Naturę hęreditatem ſuis genitoribus denegarit, atq; omniũ is eſt fortunarum vſu abrogandus, qui vtiliſsimum naturæ munus,quo nullum magis è re,atq; vſu omniũ eſſe,à nullo terri, ac percipi maiores poſſe vtilitates eſt cenſendũ non fuerint dum poſſent iis impertiti, per quos ipſi tàm multis fruũtur eiuſdem naturæ beneficijs.Non modò igitur corpus, & dùm ægrè, & dum beliè, ac benè ſe habet præclariſsimas cõtrahit,& haurit à medica facultate vtilitates, ſed animus ipſe,quo vno in Adam ſano ſana fuere omnia,infirmo miſera viciſsitudine cuncta infirma euaſere. Neq; aliud, quod Diuinus Plato aſſerit,dùm corporis ſalutem ſtudioſè affectãt Medici omnino ſtudent, quàm ſyncerã, ac integrã quoq; animi incolumitatẽ fouere, ac tueri:animi nimirum mores corporis temperamentũ conſectari fuſiſsimè diſputare Galenum ipſum apertiſsimè cõſtat; itaut illud omnino,tùm quoad cognitionem, tùm quò ad vtilitatem attinet ſit aſſerendũ,quod Chaldæi,& Aegyptij de homine dicebant Hymenæũ eſſe, atq; coniugium humanarũ rerum,& diuinarum.Quocirca omnia vtilitatum,oĩa nobilitatũ genera, vt poeticã vtemus anaphoram, ſimul ſunt in Medica facultate copioſè congeſta,connexaquè; oĩa longiore verborum ambage prætermiſſo(nimirum gratiſsimũ veſtrum ſilentiũ longo ſermone detentum, aliquo iàm tandem eſſet ſilentio compenſandũ)oĩa inquam bona in vno ſunt collecta,collocata,& cõprehenſa bono omni oratione maiori,quod nullo tollatur ornamento,nullą vituperatione minuatur,quod,ſi quis affatim laudare conaretur ſtudere idem Solis Meridiani ſplendorem cerea face ſuccenſa illuſtrare ; ſi quis probris,& maledictis tantæ rei glorioſam dignitatẽ culpare, violareq; aggrederetur,moliretur idẽ,dùm tàm impia blateraret, offundere tenebras Soli,inficiari Cœlum;quæ omnium ſubijciuntur,ac obijciuntur aſpectui ea ex ſenſu,& ratione penitus amouere,obliterare, conterere. A pumice(quod Plautus aiebat)aquã quærunt,qui dignas laudes tanto bono ab humano exquirunt ingenio; mihi(quod Tibulliana eſt ſententia)in magnis ſat ſit voluiſſe:neq; maiori,quas prætermitto laudes iniuria, quàm eæ,quorum meminerim honore afficiantur,ſed omnes per ſeſe honorificentiſsimę omnibus cohoneſtentur honoribus, prædicentur encomijs,ſuſpiciantur admirationibus ; communiquè iugiter ſermone, ac lætitia intimè, & enixè celebretur tamquam optimum, glorioſiſsimum ſaluberrimum, diuinum bonum Medicina. Dixi.

Plato in Cratilo.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE